

SMED
SMILK A

revue pro
duchovní
život.

REDAKTOR: *prof. Dr. Inocent Müller, OP.*

SPOLUREDAKTOR: *P. Aquinas M. Gabura, OP.*

SPOLUPRACOVNÍCI: *Univ. prof. P. Mag. Reginald Garrigou-Lagrange, OP, Rím; univ. prof. Dr. P. Mag. Gašpar Friethoff, OP, Amsterdam; Dr. P. Mag. Metod Habáň, OP; prof. teol. P. Emilián Soukup, OP; univ. prof. Dr. Jozef Búda; univ. prof. MUDr. Jozef Babor; univ. prof. MUDr. Alojz J. Chura; Dr. Pavol Beňuška; prof. Dr. Max. Chladný Hanoš; prof. Dr. Anton Surjanský; Dr. Ján Mastylak. CSSR; prof. Ján Haranta; prof. Juraj Kohút.*

Redakcia a administrácia: Trenčín, Námestie sv. Anny 1.
Telefon Trenčín 2416.

Časopis vychádza prvého každého mesiaca okrem prázdnin. Závierka čísla do 5. v mesiaci. Predplatné na rok 45.— Ks. Bohoslovci a študenti 25 Ks. Pre Maďarsko 8 Pengő. Číslo žeku revue Smer 6181.

O B S A H:

CESTY.	Strana:
<i>Redaktor: Ideme k Otcovi</i>	1.
<i>Dr. Inocent Müller, OP: Kristom vykúpený človek</i>	3.
<i>Univ. prof. Dr. Juraj Šimalčík: Na 85. výročie lurdských zjavení</i>	7.
<i>Dr. Štefan Barnáš: Človek a jeho bolesť</i>	13.
<i>Léonce de Grandmaison, SJ: Podmienky pobožnosti</i>	17.
<i>JUDr. Juraj Rajec: Tragika svetla</i>	23.
<i>J. Calvet: Základný postoj k pravde</i>	26.
<i>Univ. prof. MUDr. J. F. Babor: O transmutácii organizmu</i>	33.
 N A Š E N A D E J E.	
<i>Marcel Horňák, SS: Žiak o svojej bývalej učiteľke</i>	37.
DO VÝŠAV	40.
Z I V O T	42.
L I T E R A T Ů R A	47.

Ideme k Otcovi.

Prozreteľne vševidiace oko Kristovo hlboko sa zahľadelo do budúcnosti... Kristus videl, ako v tóni synagogy vyrastá Cirkev, ako padajú pohanské modly a ľudstvo poznáva pravého Boha, jeho Otca. Lež súbežne so vzrastom úcty k pravému Bohu videl boje a prenasledovania širiteľov tejto úcty. Chcel ich potešiť, posmeliť.

On, Majster, dáva sa im za vzor. Už tretí rok presviedča Izraela o tom, že je Mesiáš. No vysokopostavení ľudia ho nenávidia, prenasledujú, chcú ho usmrtiť. Hej, príde aj smrť kríža. Ale má sa preto rmútiť, zúfať? Nie! Božskou smelosťou naplná ho myšlienka, ktorú učeníkom vyjadril slovami: *Idem k Otcovi*. Môj život od jasličiek až po kríž bol zápasom za pravdu, bol hľadaním duší; lež všetko toto konal som vo vzťahu k svojmu Otcovi. Keď Kristus pomyslel na svojho Otca, zabudol akosi na všetko. Aj horký kalich v getsemanskej záhrade premenil sa na sladký nápoj; hej, aj kríž bol mu iba poslednou priečkou na rebríku vystupovania k Otcovi. Myšlienka na nebeského Otca bola najpružnejším hybadlom jeho mesiášskej činnosti. *Idem k Otcovi*, preto nič nie je mi ťažké.

Aj my sme na ceste k Otcovi. On dychtivo čaká na nás s otvoreným náručím. Prečo sa teda k nemu neponáhľame? Lebo je v nás málo svetla, domov hľadáme na zemi a nechceme poznať

skutočnú pravdu, nechceme sa dať presvedčiť, žijeme v stálom klame. Ľudstvo sa vraždí pre kúsok čiernej zeme preto, že neuznáva nebeského Otca za jej majiteľa, nič nepýta od Otca, všetko samo chce si dať. Ľudia žijú v tmách sebaklamu. Svätý Augustín vraví, že ľudia „milujú lesk pravdy a nenávidia súd pravdy. Keďže nechcú byť oklamaní, ale chcú klamať, milujú pravdu, keď sa im sama prezrádza, ale nemilujú ju, keď ich prezrádza. Pravda sa takým potom odplatí tak, že ich prezradí proti ich vôli a sama sa im pritom neprezradí. Tak veru, tak chce ostať skrytý ľudský duch, slepý a unavený, nehanebný a nepočestný“.

Sme na ceste do domova nebeského Otca, to je neodškriepiteľná pravda. Ideme k Otcovi. Záleží na nás, či tam chceme prísť a stať sa blažení, alebo či sa uspokojíme s pozemským pominateľným domovom, ktorý je údolím slz a ktorý jednako opustíme a do domu Otca neprídeme...

S M E R aj tohto roku bude vám najvernejším priateľom na ceste do domu Otca nebeského.

R e d a k t o r.

Kristom vykúpený človek.¹⁾

Dr. Inocent Müller, OP.

Boh od večnosti nepredvídal iba pád prvého človeka, ale súčasne aj jeho vyzdvihnutie zo smrteľného pádu. Od večnosti predurčil na oslobodenie človeka Vykupiteľa v osobe svojho Syna. Ten sa stal človekom a ako hlava ľudského pokolenia dokonale zadosť učinil za naše hriechy a vrátil nám všetky práva a nároky na nebeské kráľovstvo. Takto zo zla, ktorého sa dopustil prvý človek, vedel vyťažiť oveľa väčšie dobro a súčasne smieril požiadavky svojej prísnej spravodlivosti s požiadavkami svojej nekonečnej dobroty. Preto svätí Otcovia ospevujú vykúpenie človeka ako vrcholné dielo Boha. Človek, Kristom vykúpený, je čímsi novým, je to nové stvorenie, prechádza v určitom smysle do lepšieho stavu, ako bol stav pred pádom. V tomto smysle načím rozumieť smelým slovám svätej Cirkvi, ktorá v liturgii Bielej soboty spieva: „*Ó šťastná vina, ktorá si zaslúžila mať takého Vykupiteľa!*“

Vykúpenie je naozaj zázračné dielo božie. Veď Boh nemusel prísne žiadať od človeka, aby splnil všetky požiadavky jeho spravodlivosti, mohol mu jednoducho odpustiť alebo mohol sa uspokojiť aj s menším zadosťučinením. Ale nechcel. Vo svojich večných plánoch pokladal pre seba za dôstojnejšie a pre človeka za užitočnejšie napraviť urážku čo najdokonalejšie. Preto sa rozhodol, aby túto smierujúcu úlohu vykonal jeho vlastný Syn.

Dokonalá spravodlivosť vyžaduje dokonalú nápravu, takú, aká bola urážka. Ďalej, naprávať, smierovať môže len zákonitý zástupca ľudstva.

¹ Svätý Tomáš Akvinský: *Suma teol.*, III, ot. 46-49; E. Hugon, OP: *Le Mystère de la Rédemption*; Dr. P. C. Friethoff, OP: *Praelectiones de incarnati Verbi mysterio*, Romae 1936.

Tieto požiadavky boli dokonale splnené vtele-
ním Božieho Syna a vykúpením. Boží Syn sa
vteluje, stáva sa človekom, jedným z nás ľudí,
vtelením stáva sa hlavou ľudského pokolenia,
hlavou mystického tela, ktorého my všetci sme
údmi. Takto Boží Syn môže vystupovať ako náš
zástupca, môže konať v našom mene, teda môže
aj v našom mene všetko napraviť.

Pri tomto naprávaní alebo zadosťučinení na-
ším uvážiť, že zadosťučinenie Syna Božieho
nielen že navlas napráva krivdu, urážku, ale má
nekonečnú hodnotu; preto urážku nekonečne
prevyšuje. To preto, že mravná hodnota každej
činnosti závisí od vznešenosti čiže dôstojnosti
konajúcej osoby; preto každá činnosť Krista,
Bohočloveka, mala nekonečnú hodnotu. Stačil
teda jeden skutok, jediný vzdych, ktorým nás
mohol oslobodiť od všetkých hriechov. A Kris-
tus vykonal nespočetne mnoho skutkov, ktoré
mu vnukala najčistejšia láska k nebeskému
Otcovi a láska k nám, a vykonal ich preto, aby
zadosť učinil za naše viny a hriechy. Tento ne-
konečný rad skutkov doplnil hrdinským činom,
obetovaním seba samého v krutých bolestiach
na kríži. Preto zaplatil za nás nielen dostatočne,
lež *nadbytočne*. Apoštol národov to vyjadril
slovami: „*Keď sa rozmnožil hriech, ešte nad to
rozhojnila sa milosť.*“² Čo Adam pokazil nepo-
slušnosťou, to Kristus napravil pokornou posluš-
nosťou a láskou k duším, ktorá ho priviedla
až na Golgotu. Obetovaním seba samého zadosť
učinil spravodlivosti svojho Otca, ktorého hriech
nekonečne urazil.

Písmo sväté vykúpenie človeka pripisuje ne-
konečnému milosrdenstvu a láske Boha. Svätý
Pavol vraví, že „*Boh, ktorý je bohatý v milo-
srdenstve, pre svoju veľkú lásku, ktorou nás
miloval, i keď sme boli mŕtvi pre hriechy, oživil
nás spolu v Kristu.*“³ Na našom vykúpení zú-

² Rim. 5, 20.

³ Efez. 2, 4.

časťnuje sa celá najsvätejšia Trojica, a každá z troch božských osôb ako keby sa pretekala v láske k človeku, ktorý má byť vykúpený.

Boh Otec, ktorý má jediného Syna, sebe rovného vo všetkom, z lásky k nám obetuje ho za nás; „*Tak Boh miloval svet, že Syna svojho jednorodného dal, aby nikto, kto v neho verí, nezašynul, ale mal život večný.*“⁴ A Syn radostne prijíma rozkaz Otcov. Od počiatku vteľenia obetuje sa svojmu Otcovi ako smierna obeť za nás; a vieme, že celý jeho život bol stálym obetovaním, ktoré vyvrcholilo na Kalvárii: „*Kristus miloval nás a vydal seba samého za nás ako dar a obeť Bohu.*“⁵ Dielo vykúpenia dovršuje Duch svätý, podstatná láska Otca aj Syna, ktorý rozlieva v dušiach milosť a vliate ctností, najmä nadprirodzenú lásku, ktorou sám sa dáva dušiam, aby sa netešili iba z jeho prítomnosti a z jeho darov, lež aj z jeho osoby: „*Láska božia vyliala sa nám do srdc skrze Ducha svätého, ktorý nám je daný.*“⁶

Vykúpenie je teda veľký prejav lásky najsvätejšej Trojice. Svätý Tomáš ďalej vysvetľuje, ako sa prejavujú účinky tohto prejavu lásky v živote človeka. A poukazuje najmä na to, že Kristus nielen že nás smieril s nebeským Otcom, ale zaslúžil nám všetky milosti, stratené neposlušnosťou Adamovou, ba aj mnohé iné.

Ponajprv je to milosť posväcujúca a s ňou vliate ctností a dary Ducha svätého. Pri udeľovaní tejto milosti Kristus sa chcel prispôbiť ľudskej prirodzenosti, preto ustanovil sviatosti, viditeľné znamenia, ktoré vliievajú do duše milosť vo všetkých dôležitých chvíľach ľudského života a človeku dodávajú istotu a bezpečnosť. Ďalej sú to milosti pomáhajúce, o ktorých svätý Pavol napísal, že sú oveľa hojnejšie, početnejšie, ako v stave nevinnosti: „*Keď sa rozmnožil hriech, ešte nad to rozhojnila sa milosť.*“⁷

⁴ Ján 3, 16.

⁶ Rim. 5, 5,

⁵ Efez. 5, 2.

⁷ Rim. 5, 20.

Dar neporušenosti nezískavame hneď pri vliatí milosti, lež postupne. Milosť znovuzrodenia pri svätom krste nezavaruje človeka žiadostivosti, vášni, lež dodáva mu potrebnú silu, aby vedel nad všetkým vífaziť, aby bol pokornejší, ostražitejší, aby pokušenia predvídal, utvrďuje ho teda v ctnosti a poskytuje mu príležitosť na získavanie zásluh. A ako som už spomenul, človek má naporúdzi mnohé pomáhajúce milosti, ktoré Boh rozdáva so svätou štedrosťou a ktoré účinne podporujú človeka nad pokušeniami vífaziť. V takomto svätom boji vášne chladnú, sila duše sa zväčšuje, takže niektoré privilegované duše dôjdu až po také utvrdenie v ctnosti, že sa nedopustia nijakého dobrovoľného ľahkého hriechu. Pravda, konečné vífazstvo nad žiadostivosťou sa uskutoční až v nebi; ale toto vífazstvo bude tým slávnejšie, čím väčšie a ťažšie boly obete, ktoré ho vykúpily.

K týmto vnútorným nadprirodzeným silám pripojil Kristus posily vonkajšie. Je to najmä jeho viditeľná Cirkev, ktorú založil preto, aby ľudského ducha osvecovala svojou učiteľskou autoritou, aby viedla vôľu človeka mocou zákonodarnou a sudcovskou, aby posväcovala naše duše sviatosťami, sväteninami a odpustkami.

Napokon, keby Adam nebol zhrešil, Syn Boží nebol by sa vteliť. A samo vtelenie je naozaj taký dar, že sám dostatočne ospravedľňuje vznesený spev Cirkvi: *O felix culpa!*

Hlavou ľudského pokolenia nie je človek, ktorý ľahko môže padnúť a zhrešiť, lež večný Syn Boha, ktorý prijal ľudskú prirodzenosť; preto je pravý Boh a pravý človek. On je prostredníkom medzi Otcom a ľudstvom. Vzdáva Otcovi chválu ďakovania nielen svojim menom, lež menom všetkých ľudí, aj anjelov. Je dokonalý kňaz, má voľný prístup k Otcovi ako Boh a s veľkým súcitom vie sa nakloniť k ľuďom, ktorí sa stali jeho bratmi. Zemské bolesti oznamuje nebu a nebeskú radosť prenáša na zem.

S Kristom a skrze Krista môžeme Boha uctievať tak, ako si zaslúži. S ním a skrze neho môžeme dosiahnuť všetky milosti, ktoré potrebujeme sami alebo naši bližní. Keď sa Bohu klaníme, to on sa klania v nás a skrze nás. Keď prosíme pomoc, to on, prostredník, podporuje naše prosby; preto všetko, čo pýtame od Otca skrze Krista, dostaneme.

Človek, Kristom vykúpený, je novým stvorením, ktoré má voľný prístup skrze Krista-Prostredníka do blaženého života najsvätejšej Trojice. Čo nám stratil Adam, to vo zvýšenej miere nám navrátil Kristus. Preto naša hlavná úloha na zemi je žiť v Kristu a z Krista.

Na 85. výročie surdských zjavení.

Univ. prof. Dr. Juraj Šimalčík.

Doslov.

Rudderov prípad — ako zo všetkého vidno — je vedecky dokázaný nad všetku pochybnosť. A to najmä dve jeho hlavné fázy: historická skutočnosť choroby a uzdravenia a jeho absolútna nevysvetliteľnosť prirodzeným spôsobom. Pozrime sa ešte trochu do očí tejto druhej fáze.

Čože sa tu stalo? ... Osemročná a hnisavá zlomená kosť, ktorej zlomené a odumreté kýptiky, vzdialené od seba na niekoľko centimetrov (zpočiatku asi tri, neskôr až štyri-päť cm) a bez okostice, vonkoncom nevyhnutného prostriedku prirodzeného uzdravenia zlomenín, a nadto ešte bez takzvaného calusu, — bez čoho veda absolútne nepozná scelenia zlomených kostí, — bola bez akéhokoľvek prirodzeného prostriedku, jedine účinkom počas púte vykonanej kratuškej modlitby v okamihu a dokonale uzdravená. Je to prípad nielen neslýchaný, ale priamo zdrvivý vo svete vedeckom. Lebo lekárska a vôbec prírodná veda už dokonale pozná

spôsob a celý postup uzdravovania zlomenín. Každá zlomenina je trhlínou v kostiach a môže sa teda zaceliť len pomaly, totižto novou výstavbou buniek, čo bezpodmienečne potrebuje určitého času a zpod čoho nemôže byť absolútne nijaká výnimka; ináč by sa musel zaprieť celý viditeľný svet, čo by bolo absurdum. I keby sa Rudderova zlomenina hneď alebo čoskoro po nešťastí bola uzdravila (cestou okostice a calusu), i to by bol býval veľký zázrak, lebo okostica a calus nevtvoria naraz, v okamihu novú kosť, ale len postupom času, podľa lekárskej vedy za niekoľko, najmenej päť-šesť týždňov. Bol by to býval teda zázrak — podľa teologického triedenia — prvého stupňa (praeter naturam). V našom prípade je však reč o vyše osemročnej zlomenine, ktorá sa vôbec nehojila, lebo calus nemavši už okostice, nemohol sa utvárať. A jednako uzdravenie sa stalo vo chvíľočke. Ale čo je najpodivnejšie a najneslýchannejšie: vyše tri cm diaľka¹ medzi odumretými kýptikami bola vyplnená celkom novou, zdravou a dokonalou kosťou a to tiež v okamihu. Odkiaľ sa teda vzala nová, značne dlhá kosť?... Príroda ju ta nemohla dať, lebo nemala na to, ako sme uviedli, potrebné podmienky. A keď to neurobila za vyše osem rokov, tak tým menej mohla to urobiť za dva-tri mesiace, no a ešte menej vo chvíli. Stalo sa tu teda nové stvorenie hmoty, čo — ako vieme — len Boh môže uskutočniť. Stal sa tu teda zázrak podstatný čiže prvého stupňa (supra naturam).

Takto, hľa, už samé vedecké poznanie prípadu Rudderovho privedie nás nevyhnutne

¹ Čo sa týka otázky diaľky medzi zlomeninami, poznamenávame, že to netreba brať meračským spôsobom. Je to zistenie — ako sa povie — od oka, čo možno čírym hmatom, bez akéhokoľvek prístroja ustáliť. Preto je reč raz o 3, druhý raz o 4—5 cm diaľke. Tým chcú označiť len to, že značná diaľka naozaj jestvovala a dalo sa aj hneď určiť, že asi koľká mohla byť.

k pravému zázraku, aj keď jeho celkovú náplň (prečo sa to stalo a s čím to súvisí atď.) veda neopisuje, keďže to už jej úlohu prevyšuje. Ale zásah nadprirodny — ak chce byť triezvou a dôslednou — musí tak či tak uznať. A toto všetci nezaujatí učenici-odborníci — ako sme to postupom rozpravy jasne dokázali — aj skutočne uznali.

No každá pravda, i nad slnko jasnejšie dokázaná, ako vždy mala svojich odporcov, má aj teraz a bude mať i v budúcnosti. Odkiaľ je tento odpor, o tom usiloval som sa širšie a dôkladnejšie porokovať vo svojej knižke „Milosť božia a človek“.² Pre úzky priestor upozorňujem ct. čitateľa na túto stať knihy. Tam sa dočíta, že odpor i proti poznanej pravde väzí vlastne v zlej vôli človeka, ktorú zlobu zaviňujú rozličné výjavy citového sveta ľudskej duše, nadobudnuté predsudkami, zlou výchovou, mylnými štúdiami atď. Keď slobodná vôľa človeka neusiluje sa toto všetko odstrániť a nahradiť dobrou a správnu náplňou, tak vôľa podľahne, a vtedy neprijme ani rozumove dokázanú pravdu, ba bude ešte aj brojiť proti nej. Tak to bolo už aj za života samého božského Spasiteľa Ježiša Krista a jeho apoštolov. Keď títo robili zázraky, tak — podľa svätého Pisma — jedni uverili, čo aj nie hneď, ale neskôr, keď sa presvedčili, určite; druhí zasa krútili hlavami, nepovedali nič, lež ticho odišli; a iní vôbec ani len dobrú vôľu neprejavovali, ale zúrili a prenasledovali hlásateľov pravdy. A tieto tri tábory ľudí stále sa vyskytujú v dejinách ľudstva.

A takto to bolo aj v prípade Rudderovom. Poukážeme na to len nakrátko.

Podivné! Sám Dr. V. Hoestenberghé, ktorý azda najlepšie poznal celý Rudderov prípad, neveril hneď v jeho nadprirodzený zásah. Pre-

² Dr. J. Šimalčík: Milosť božia a človek. Ružomberok, Lev 1939; str. 111—124.

šly dlhé roky, a on aj popri tomto zázraku ostal ľahostajný a v jeho duši nenastala nijaká zmena. Mal však dobrú vôľu. Vychovával, pretvoroval si ju správne a dobrým ovplyvňovaním. Až konečne nastalo víťazstvo. Výraz to-
muto víťazstvu duše dal verejne najavo vo svo-
jom spomenutom druhom liste pre Dr. Boissarieho dňa 3. sept. 1892, kedy sa bol zdržiaval v Lurde aj Emil Zola, povestný hanobiteľ lurdských zjavení a zázrakov. Tento list, ktorého prvú časť o uzdravení Rudderovom sme už videli, končí Dr. Hoestenberghé takto:

„... Tento list nájde Vás (t. j. Dr. Boissarieho) podistým ešte pri stretnutí sa so Zolom. Ak by tomu tak bolo, veľmi by ma tešilo, keby si prečítal tieto riadky a keby mi dovolil dať si povedať týchto niekoľko slov: Pán Zola, ja som bol tiež nevercom, ako ste vy; ale Rudderov zázrak otvoril mi oči, ktoré boli dosiaľ zakryté pred svetlom. Pochybnosť ma síce ešte obchádzala niekoľko ráz, ale ja som sa oddal štúdiu kresťanského náboženstva a modlitbe. Áno. Vyhlasujem vám na svoju česť, že už nemám nijakej pochybnosti. Verím absolútne a dokladám, že s vierou spolu našiel som šťastie a taký vnútorný pokoj, ktorý som nikdy nepoznal.“²

Monista Dr. Macruse — ako sme videli — od podania holých, ale statočne podaných faktov, neišiel ďalej. Ukázal sa len čírym lekárom, ktorý všetko shrnul číre lekársky a empiricky. Ešte aj oostacherskú púť podáva pod názvom „terapia“ (ošetrenie), aby bol dôsledný a logický vo svojom opise. Že otázna „terapia“ bola celkom zvláštna, už nie z tohto sveta, o to sa ináč statočný monistický lekár už nestará. Ale ani slovíčkom neprejavuje nejakú protimienku, neúctivosť a podobné. Preto mu patrí česť a uznanie. Či na svojej ďalšej ceste nasledoval Dr. Hoestenberghého, svojho kolegu, o tom nič nevieme.

² Bertrin, spom. d. 266.

No nechybovali ani zásadni odporcovia, ktorí buď falšovaním a posmechom (Zola, Verhas), buď klamlivým „vedeckým“ pláštikom chceli aspoň zatieniť tento ohromný zázrak novšieho veku (ako Dr. Aigner a iní). Poslední chceli zaprieť nadprirodzené, to jest zázračné uzdravenie Rudderovo, keď už ináč nemohli, tak aspoň na tom základe, že bezprostredne pred uzdravením nebola vraj Rudderova noha lekársky vyšetrená. Odvolávali sa aj na výpoveď Dr. Hoestenberghého, ktorý — ako vieme — posledný raz videl a vyšetril Rudderovu nohu pred dvoma alebo troma mesiacmi pred jeho uzdravením. A tento čas vraj mohol stačiť na to, aby Rudder celkom „prirodzene“ bol mohol(!) byť uzdravený.

Na tento klamlivý predpoklad odporcov odpovedali viacerí odborníci, medzi nimi aj chýrny, často spomínaný Dr. Bolsius. Veď už sám Dr. Hoestenberghé vo svojej prvej zpráve poznamenal, že noha nemohla byť zacelená medzi tým časom, ktorý uplynul od poslednej jeho návštevy (2—3 mesiace) až po púť. A poznamenal to v mene vedy. Lebo tvrdí, že by sa osemročné, hnisavé, okostice a bez calusu, v značnej (3—4—5 cm) diaľke sa nachádzajúce zlomeniny za 2—3 mesiace, bez lekárskeho ošetrovania jednako prirodzene scelily, čo sa nemohlo stať za vyše osem rokov, — bolo by zrútením všetkých dokázaných zákonov prírody; čo je však naskrze nemožné, absurdum. A Dr. Bolsius ešte poznamenáva, že „sú niektorí ľudia, ešte i — *horribile dictu!* — medzi lekármi, ktorí sypú prach do očí ľudu svojim nelogickým rozumkovaním“.⁴ Ale poďme ďalej. Aj keď Rudderovu nohu máločo pred uzdravením nevidel práve lekár, no videli a zistili jej opísanú zlomeninu početní laickí svedkovia, ktorých sme tak presne uviedli. A títo v tomto prípade

⁴ Bolsius, spom. d. 99.

práve tak mohli svedčiť a svedčili, ako hociktorý lekár. Veď tu neišlo o dajakú neviditeľnú, nehmatateľnú vnútornú chybu, ale o vonkajšiu, i laikom dokonale zistiteľnú zlomeninu. A všetci — ako sme videli — to dôkladne a pod prísahou dosvedčili. Ináč takýto ľubovoľný náhľad protivníkov neobstojí ani pred základnými zásadami číreho rozumu a logiky. Veď dajme tomu (čo je, opakujeme, holá nemožnosť), že by sa Rudder bol „prirodzene“ uzdravil za 2—3 mesiace, tak prečo putoval do Oostackeru v takom úbohom stave, ktorý sme na základe prameňov opísali? A ktorý to bol ten šťastný deň jeho „prirodzeného“ uzdravenia? Či by bol o tom Rudder, jeho rodina, všetci očití svedkovia a celé okolie mlčali? Veď to by nebolo bývalo „prirodzené“ uzdravenie, ale hotový zázrak. Opísali sme aj to, že lekári, keď videli, že Rudderova noha je vlastne stratená, opustili ho a viac ho už nenavštevovali, najmä odvtedy, keď Rudder ešte i po mnohých rokoch choroby stále odmietal amputáciu. Len Dr. Hoestenberghé — z povinnosti ako jeho okresný lekár — ho občas navštevoval, ale tiež už zriedkavejšie. A tak sa stalo, že medzi týmito návštevami bola i dlhšia medzera, ako posledné 2—3 mesiace. Zato vždy vídaval chorého, keď prišiel do jeho obce, vypytoval sa na neho a zaujímal sa o neho. Vedel teda stále, že v akom stave je Rudderova noha. A konečne nikto nevedel ani pred púťou, že čo sa stane s Rudderom, či bude uzdravený, alebo nie. To vedel jedine Boh. Rudder preto nemohol si pred púťou zavolať lekára a žiadať od neho písomný nález o svojej nohe s tým odôvodnením, aby po zázračnom uzdravení mal bezprostredný lekársky dôkaz o svojej predošlej chorobe. Veď to i statočný, charakterný a zdravého rozumu Rudder vedel, že zázraky sa predsa nedejú na objednávku. Veď práve takéto počínanie medzi Rudderom a lekármi bolo by bývalo podozrivé

a zrejme hneď odhalené. Ináč kto vo svojej zlej vôli neprijíma zrejme zákony prírody a výdobytky vedy a nechce veriť osvedčeniam, doložených prisahou, statočných, hodnoverných a nezaujatých očitých svedkov, tomu by nestačilo ani žiadané bezprostredné lekárske svedectvo. Lebo aj vtedy by našiel výhovorky a neveril by. Opakovali by sa znovu večne pravdivé slová Spasiteľa Ježiša Krista, ktoré povedal vo svojom podobenstve o Lazárovi a boháčovi: „Keď neposlúchajú Mojžiša a prorokov, ani keby niekto z mŕtvych vstal, neuveria.“¹⁰ (Pokrač.)

Človek a jeho bolesť.

Dr. Štefan Barnáš.

Kristus svojou smrťou na kríži zničil hriech a takto aj zastavil prapraveň všetkých krízov. No nejaký čas, ba vlastne až po koniec sveta potečú ešte slzy do mora utrpenia. Ale more bolesti a smrti pomaly, ale iste mení sa na more blaženej večnosti. Táto večnosť totižto — keďže ide o nový život — musí organicky vyrásť. Začiatok toho nového života znamená znovuzrodenie z hriechu, preto musí byť aj znovuzrozením z utrpenia. Životné rastenie v novom živote, rastenie na prahu večnosti musí byť uvedomelým a „precíteným“ činom a tak činom v utrpení počatým, bolesťou prepáleným a v odumretí „starého človeka“ dovŕšeným.

Už takým oslobodzujúcim činom je, keď kríž a trápenie strpíme. Najťažšia je vždy pochmurná netrpezlivosť, divné trhanie putami, strnulá zatrpkosť.

Človek sám nevystačí pre žiadúcu trpezlivosť. Keď už tento náš čin má byť vykupiteľský, musí mať voľačo aj od samého Vykupiteľa. Treba nám v duchu zájsť do Getsemanskej zá-

¹⁰ Luk. 16, 31

hrady a napíť sa z „kalicha utrpenia“ s nábožným povzdychnutím: „Tvoja vôľa nech sa stane!“ A hneď vzápätí pocítíme, ako silnieme a mohutnieme. Neustrnieme viacej v utrpení, ale pružne vyšvihujeme sa na vyšší stupeň duchovného rastenia, akosi nad obzor slzavého údolia. Teraz už ideme súdiť a hodnotiť utrpenie. A ideme ho zvládnuť. To je ešte väčší problém, ktorý ešte viacej vyžaduje náš osobný čin. Sú totižto ešte väčšie problémy ako samo utrpenie. Väčším problémom je náležite posúdiť, shodnotiť a zvládnuť kríže a trápenie tohto sveta. A začleniť ich do štruktúry našej blaženosti.

Tajomstvo života je, že každá bolesť môže byť presklopená ešte väčším šťastím. Z bolesti sa takto potom stáva svätý kostolík, ozdobený vysokou kupolou. Naše slzy urobily ho síce vlhkým, ale povedomie hodnoty utrpenia na svete urobilo ho milostivým pútnickým kostolíkom.

Takéto myšlienky nás ohromujú, srážajú na kolená a nútia k ďalšiemu premýšľaniu. A my v pobožnej meditácii zisťujeme nasledovné:

1. Utrpenie ľudské je najpoužívateľnejším materiálom a preto človek z krížov a bolesti má budovať svoje šťastie. Čin viery vie z neho utvoriť duchovné skvosty. Hriešne bôle stanú sa svätými, horké bolesti slastnými. Napodiv, čo všetko vie človek viery vyniesť na povrch zo svojej bolesťou zamorenej duše. Najumeleckejšie skvosty na posvätné múry chrámov on povešal. Vierou totižto zväčšuje sa výkonnosť človeka. Premieňať bolesti na šťastnú blaženosť, to znamená ponárať vysoké vrchy do hlbokých vln roztaveného šlachetného kovu. Tedy musia tu byť hĺbky. A nimi sú pravdou božou ožiarené a láskou božou ohrievané tajomstvá zjavenej viery.

2. Len človek viery vie utrpenia sveta prehodnotiť už aj preto, lebo to prehodnotenie musí sa diať podľa toho najsubtilnejšieho a najideálnejšieho poriadku. Svätý Matúš takto hovorí: „Tí, ktorí hladujú a smädia po spravodlivosti, sú blahoslavení.“ Hladovať a smädiť po spravodlivosti možno aj uprostred súz a vyliatej krvi.

Vykupiteľom posvätený poriadok často žiada, aby sme na svoje utrpenie zabudli. Ba aby sme pribrali na seba nové utrpenie a bolesti, keď to naša spása tak vyžaduje. Niekedy pýta od nás náš Majster, aby sme sa podľa jeho príkladu nestarali toľko o svoje kríže, ako o biedu a trápenie iných. Keď všetko uvážime, často sa vyskytne tá situácia, že predovšetkým musia byť vysušované slzy u iných a zažiarit lúče radosti na tvárach našich spolubližných, a len potom príde rad na nás samých, len potom sa môžeme starať o svoje kríže. Toto je pravda, hrdinská láska, ktorá vyžaduje vieru, čo hory prenáša.

Vôbec, ako vidieť, otázka kríža na svete je najťažšia otázka.

Viditeľný, fyzický poriadok dosahuje svoj najvyšší bod v utrpení. Prekonať túto kulmináciu sa nám môže podariť iba metafyzickou vierou. A my musíme zvládnuť utrpenie a kríže tohto sveta nielen u seba, ale aj u iných. Lebo keby sme to ozrutné vršisko, tú farchu kríža, ktorou je zavalené celé naše bytie, len so seba chceli striasť, konali by sme daromnú prácu. Miesto jedného takého vrchu v nás, vzniknú nové vedľa nás, v našom užšom a ďalšom životnom priestore; takže vôbec by sme nemohli urobiť nijaký krok dopredu a zadusili by sme sa pod farchou tohto života, či už tak alebo onak. Utrpenie a kríž musia byť prekonané úplne alebo nijako.

3. Ale ako sa nám môže podariť prekonať utrpenie u iných? Iba veľkým činom viery. Nie-

čím takým, čo vyplýva z podstaty viery. Lebo ako inakšie sa dostaneme do duše iného, kde je každý kríž hlboko zasadený?

Rozhodne, že poslať poslov radosti do cudzej duše, tvorí akosi v cudzom „svete“ je ozajstný zázrak. Osobný svet nášho blížného leží ďalej ako najvzdialenejšia krajina. Aj do tej najďalšej sa môžem dostať osobne a Marconi elektrickým prúdením z jadranského pobrežia zapálil elektrické žiarovky až v Austrálii. Ale pôsobnosť na dušu druhého nepodari sa nám ani nekonečným vypätím svojich osobných síl a síl prírodných.

Podarí sa nám však takto.

Musíme vedieť, že všetko utrpenie, všetky bolesti šmahom by zmizly so sveta, keby sa tak v „komorách“ ľudských srdc, kde sa všetky bolesti tvoria a do vrstiev ukladajú, naraz len zjavil osobne sám Boh, nuntius gaudii magni. To je, pravda, možné. Boh je jediná bytosť, ktorá môže vniknúť do ľudskej duše. On jediný môže urobiť ten zázrak. Hneď v tej chvíli svet by sa premenil na nebo. Pri pohľade na Boha, ktorý je nekonečné Dobro, mizne všetko utrpenie zo sveta.

To sa síce raz môže stať, že uvidíme Boha osobne, ale to bude len za ohradou tohto sveta. Kým sa tam duša človeka dostane, musí ešte dlho putovať.

Boh osobne len na druhom svete sa dostane do ľudskej duše.

Prichodí však už aj tuhá na svete do našich duší skrze nadprirodzenú milosť; čímisi, čo je už z tohto „jeho“ poriadku. Už tuhá na svete je človek dieťaťom božím a má právo na ten nekonečný boží majetok, na večné svoje šťastie. Už tu na svete nás akosi obklopuje nadprirodzený život, ktorý má byť našou nekonečnou blaženosťou, ale my nemáme ešte vyvinuté čuy a srdce šťastne to prijať. Sme síce dieťkami božimi, ale náš stav môže sa porovnať so sta-

vom dieťaťa v živote matky. Dokiaľ dieťa nevystúpi zo života matky, — a nevystúpi, kým nedosiahne svoju mieru a formu — nemôže vedieť, akú plnosť života ľudia majú. Tak je to aj s nami, dieťkami božími. Plnosť života nebeského len vtedy budeme mať, keď prestúpime prah večnosti.

4. Ale keď raz človek už má dar nadprirodzenej milosti, akosi už pociťuje, aj keď len hmlisto, to nadprirodzené šťastie. Má akési príznaky, ktoré ukazujú na budúce plné bytie. Takým príznakom je napr. nadšenie pre utrpenie u veľkých duší. Nie je to len voľajaký náhodilý príznak. To je bytostné znamenie, ktoré ohlasoval už svätý Pavol.¹ Omilostené duše podľa tých slov oplývajú radosťou pri všetkom svojom súžení.

Keď tedy chceme odstraňovať zo sveta bolesť a utrpenie, musíme skutkami pravej viery rozširovať na svete a vo vlastnej duši nadprirodzenú milosť. A keď zbadáme, že sa ukazujú jej príznaky — aj keby ony azda ešte akosi väčšími zadieraly do rozjatrených rán — vtedy máme vedieť, že dobré poslanie sme vykonali. Vykupujeme sa; vykupujeme aj iných z tohto slzavého údolia biedy a utrpenia. Budujeme kráľovstvo božie. A tieto príznaky sú písmo božie na tejto novostavbe, ktoré takto zneje:

Smrti už viacej nebude, ani smútku, ani bolesti nebude viacej...

Hľa, všetko robím novým.²

Podmienky pobožnosti.

Léonce de Grandmaison, SJ.

Aj keď je pobožnosť všade rozšírená, nie všade ju jednako uvádzajú do života. Jej užitočná mohúcnosť, ktorou získava priazeň božiu

¹ 2 Kor. 1, 4.

² Zjav. 21, 4, 5.

a spojenie s Bohom, meria sa predovšetkým podľa toho, či ten, ktorého treba získať, ctíť a milovať, je viac-menej priaznivo naklonený. Každý skutok ozajstnej pobožnosti predpokladá prinajmenej, že Boh prijme úctu, ktorú mu veriaci vzdáva. A tu ná dotykame sa základnej otázky: pravdivosti náboženstva. Ako kresťania a katolíci vieme, že jedna jediná úcta je správna, úplne príjemná Pánovi ľudí; takto sme šťastne uistení o ozajstnej účinnosti našej osobnej pobožnosti.

Ale toto naše privilegované postavenie nemôže nás ochrániť od zneužitia, nedostatkov a chýb, ktoré chcú nakaziť a pohltiť každé náboženstvo, ktoré ľudia vyznávajú. Toto postavenie nás ani neoslobodzuje od toho, aby sme hľadali, za akých podmienok naša pobožnosť bude požehnaná a dokonalá.

Zdá sa, že tieto podmienky možno takto vyjadriť: Naša pobožnosť má byť čistá a obsažná, duchovná a stelesnená do primeranej litery.

Pobožnosť čistá: Mienim tým, že má ostať verná svojmu cieľu, totiž vzdávať synovskú úctu Božstvu.¹ Má teda zachovať vzdialenosť, ustáliť a udržať medze, ktoré spojuje; má určiť tým, čo sa s Bohom rozprávajú, patričné miesto, ktoré im označuje sama príroda. Bude zachádzať s Bohom ako s Bohom a s človekom ako s človekom.

Protí tomuto základnému pravidlu dopúšťajú sa ťažkých a častých priestupkov, zpod ktorých nie je celkom vyňaté nijaké náboženstvo. Tieto priestupky možno vo veľkých črtách zaradiť do troch skupín. Prvá spočíva v tom, že sa falšuje správne poznanie Boha nesprávnym oddeľovaním: oddeľujú Bytosť všemohúcu, hroznú, bohatú na každé dobro od najspravodlivejšieho a najsvätejšieho Boha, ďalej Svedka

¹ Malach. 1, 6; 6, 7—14; 7, 7—12 a utešený výklad svätého Tomáša, Suma teol. II—II, ot. 81 an.

a Sudcu od našich skutkov, napokon Pôvodcu a Pomstiteľa od mravného zákona. Vidia v ňom iba veľkú silu, ktorú možno použiť, azda prekvapíť, ba dokonca prinútiť pre svoje záujmy a vášne. Ako ospravedlniť psychologicky takéto poblúdenie? — Dočasné opanovanie celého poľa myšlienkového, citového a vôľového bezuzdnou, vyčerpávajúcou a bláznivou vášňou vysvetľuje, zdá sa, najlepšie tieto prípady, kedy sa čary vľudzujú do náboženského života.² Náboženské čary (na šťastie veľmi výrazné prejavy mágie sú zriedkavé) najšialenejším spôsobom vyvrcholuujú takto: „Na jeden okamih pred vnútornou modlou, ktorá je predmetom zbožnenej vášne, každý iný boh je shodený s trónu a prakticky, ak nie aj teoreticky, sa s ním nepočíta.“

Uctievam vás tak, ako sa uctieva Boh.³

Iné zneužitie, oveľa častejšie ako náboženská mágia, je povera. Čary sú svätokrádežným pokusom zachádzať s Bohom ako s prostriedkom; povera je chlapčenské pokusníctvo, miesto účinných prostriedkov, prirodzených alebo nadprirodzených, použiť prostriedky zrejme neprimerané, nedostačujúce, nevlastné, ktoré by malo náboženstvo akosi „doplniť“, obdariť takou účinnosťou, ktorá im chýba. Je to sta detské hazardovanie, ktorým sa náboženská moc akosi menej, nie tak zjavne zneuctieva a márne sa volá na pomoc. V porovnaní s mágiou povera je pomalá rozpálka, kým mágia je ako by bleskový záchvat ničivej horúčky.

Ale najčastejší z neporiadkov, ktorý zneuctujú pobožnosť a ju zožierajú, cudzopasník, ktorý napáda temer všetky krásne stromy, čo sa dvíhajú k nebu, aby im vystrebal aspoň nie-

² Pozri prenikavú analýzu P. Fridricha Bouvier, *Religion et Magie*, v časopise *Recherches des sciences religieuses*, r. 1912, str. 408—413. Odtiaľto citujem.

³ Kontesa M. de Noailles, *les Eblouissement*, str. 211. Autorka obracia sa na Prírodu, ktorú zbožňuje.

koľko kvapiek zo vzácnej miazgy, je *záujmová pobožnosť*. Táto už nepoužíva predmety náboženské pre svetské ciele, lež prenáša (nevedomky) do Božstva obmedzenia, nedokonalosti, škvrky ľudského sebestva. Miesto aby hovorila so žalmistom: „Ty si môj Boh, lebo nepotrebuješ moje bohatstvo,“ pokladá Pána všetkých vecí za hroznú a chtivú Moc, ktorú možno — ak nie podplatiť — tak aspoň lichotením získať a nakloniť si darmi nie čiste duchovnými. Preto potom tie nákladné obety, to kupčenie, tie škvrny ľudovej pobožnosti (a v tomto veľmi sme náchylní byť „ľuďom“), ktoré zahrňujú v sebe určitý druh zásady: Do, ut des.

No treba dávať pozor, aby sa tieto obchodné výmeny nezamenily s oprávnenými prosbami o časné dobrá a s obetami, určenými nie k úpíť, lež *pritiahnúť* milosti božie. Je pravda, že toto rozdelenie je teoreticky jasné, v konkrétnom živote však ho upotrebiť je dosť ťažko; no také hraničné prípady sú zriedkavé. Zhovievavosť a najmä schválenie Cirkvi nedovolí, aby sa takéto zneužitie zahniezdilo na úkor pravidiel, že pobožnosť nemá byť záujmová.

Pobožnosť má teda uniknúť týmto nebezpečenstvám, aby ostala čistá. No popri týchto celkom škodlivých, chybných a bludných formách sú aj iné, ktoré zase živia, zväčšujú, čistia, rozohňujú osobné náboženstvo. Toto máme na mysli, keď hovoríme, že nábožnosť má byť *obsažná*.

Je to predovšetkým povznesenie duše k Bohu: modlitba krátka alebo predĺžená, slovná alebo myšlienková, citová alebo úvahová. Teda odovzdať sa týmto vnútorným dotykom, mocným pôvabom, skvelým citom, ktoré pozornou a cvičnou kontrolou bez ťažkosti, po určitom čase a za pomoci skúsených učiteľov vieme rozlíšiť od popudov zlého razenia, popudov nepokojných a márných, dvojsmyselných, ubijajúcich alebo zrejme zvrhlých.

Načim teda mať rozumnú starostlivosť o nábožnosť. Vzdelávať sa čítaním a štúdiom vážnych diel, didaktických alebo dejepisných;⁴ klasickými ostávajú, pravda, mimo Evanjelii a ostatných kníh Písma svätého, *Vyznania* svätého Augustína, *Nasledovanie Ježiša Krista*, *Úvod do nábožného života* od svätého Františka Salezského, životopisy svätých. Ale aj sústavné rozjímanie podľa osvedčených pravidiel a ciest; sústavné úvahy cez nejaký čas, venovaný duchovnej kultúre (*Duchovné cvičenia*, ktorých dosiaľ nedosiahnutým vzorom ostáva „knižočka“ svätého Ignáca); cyklus rozjímaní z Evanjelia a z liturgie. Všetko toto určuje cestovný plán, ktorému sa oddá každá duša, ktorá túži zbaviť sa sebeckta, aby postupne zveľadila v sebe učenlivosť voči vnútornému Majstrovi.

Súčasne má sa dbať na kultúru citovú a dojmovú (afektívnu): duchovná výchova záporná múdrou a dobre chápanou hygienou obrazotvorností a srdca; kladná zase vytrvalým a ľúbezným úsilím usobrania, upokojenia, vnútornej radosť, sjednotenia citových schopností. Uvedomenlá a osobná účasť na obradoch; predstavy a spomienky, obnovenie výjavov z Evanjelia v sebe; ďalej iný spôsob, prístupný všetkým, aj keď rozlične a nerovnako, že totižto zúčastňujeme sa na citoch, bolestiach, myšlienkach, záľubách Ježiša Krista. Citové „pripodobnenie“ (configuratio), pod vplyvom ktorého svätý Pavol povedal: „Žijem, nie však už ja, ale Kristus vo mne.“ Spoluutrpenie, spoluradosť — sú jediné a božské vo svojom pôvode, no ľudské a rozličné vo svojich tvaroch, v ktorých sa cez storočia zrači splútenie priateľov Kristových; títo bývajú mierni a silní, mlčanliví a shovorčiví,

⁴ Všeobecné náukové základy možno nájsť v známom diele: Tanqurey, Základy bohovedy asketickej a mystickej.

jasajúci a zarmúteného srdca, rozvážni a chvejúci sa, od Ignáca z Antiochie po Ignáca z Loyoly, od Augustína po Bernarda, od Františka Assiského po Františka Salezského; od otrokyne Blandíny po vznešenú Perpetuu, od dvoch Melánií po naše dve Márie od Vtelenia, od vznešenej Terézie po bolestnú Margitu Máriu. Napokon treba pripomenúť aj prostriedky, ktoré povzbudzujú citovú pobožnosť a pomáhajú uvedomenú kultúru ľudského automatu;⁵ sklopíť mihalnice, sopäť alebo rozťahnuť ruky, pritlačiť pery na rany kríža, pokľaknúť a návyk znášať fyzické útrapy. Ale sú ešte aj pomáhači, prirodzení popudzovatelia oddanej náklonnosti: pozostatky, obrazy, nábožné rozhovory a rozpravy, duchovná hudba a spev, pripomienka svätých výpovedí, výzva k skrúšenosti a k súcitu, výkriky obdivu a obavy — celá stupnica, celá oktáva záchvevov ľudských, čistých a vznešených hnutí mysle. V tomto nijaká medza, iba pravidelná možnosť (veľmi rozličná, pravda), každej duše, každého ľudského srdca: *Quantum potes, tantum aude!*

Nijaké obmedzenie; ale zase kontrola a opatrnosť. Lebo ak sa netreba báť nijakých prestrelkov vo vlastnom smysle (či možno príliš milovať, chváliť, vyvyšovať Boha alebo príliš dobre?), treba sa mať na pozore pred poblúdením, keďže na slabosť ľudského prístroja nemôžeme zabudnúť. Prístroj veľmi chvejúci sa a toľme chúlостivý! Keď sa veľmi natahujú jeho struny, znejú falošne alebo sa pretrhnú. Najvyššie napätie privedie uvoľnenie, náhle nárazy zvuky ostré, rozdráždené, šíalené. Prehnaná horlivosť, bezuzdná alebo zle spravovaná duchovná baživosť môžu spôsobiť, že prostriedky nábožnosti, ináč výborné, stanú sa neplodnými, ba škodlivými. *Preložil Dr. Beňuška.*

⁵ Odporúčame čítať utešené dielo P. P. Charlesa: *La Prière de toutes les heures.*

Tragika svetla.

JUDr. Juraj Rajec.

Život je hra svetla a tmy, ktorej arénou je deň a noc. Sú to dvojčence, ktoré spolu chodia, viazané zákonmi skutočnosti. Platí však medzi nimi zaujímavý zákon: Keď jedno je silné, druhé je slabé — a naopak. Nikdy nie sú silné obidve deti naraz. Je medzi nimi polarita. Jedno rastie na úkor druhého. Všimnime si naše dvojčence: najprv rast svetla a potom rast tmy.

Lupienok života bol počatý z bozku dvoch ruží. Bol počatý pútnik života. Veľkodušná príroda mu vtlačila do rúk malý kahanček svetla, aby v jeho žiare nezhasol počatý život. Kahanček svieti lupienku na ceste pri rozkladaní listia. My sme mu dali meno inštinkt. On vedie pudy a vášne v malom lupienku, ktorý uzrel arénu dňa a noci, arénu života.

Lenže prirodzenosti pútnika kahanček-inštinkt nestačil. Svetlo túžilo byť silnejším. A malo na zosilnenie príčinu, lebo boj pre pútnika sa stával tuhším a tuhším. Preto potreboval väčšiu silu svetla. Veľkodušná príroda — ako vždy — pridala svetla. Prižala pútnikovi vedľa kahančeka inštinktu ešte malé petrolejové lampičky smyslov: očí, uší, hmatu, čuchu, chuti... v poradí, prírodou určenom, len aby prudký život nezahasil svetlo v rukách malého pútnika života.

Ale prišiel deň, keď v rukách pútnika zoslablo svetlo inštinktu a prúd lúčov petrolejových lampičiek. Viac pre potreby jeho zintenzívneného života nepostačovali. A tu — hľa — rozžal sa reflektor rozumu, v žiari ktorého sa vnivoč rozplynul kahanček inštinktu, aj svetlo petrolejových lampičiek smyslov. Náš pútnik, potešený veľkodušnou prírodou, všimol si ju, začal určovať zemepisnú šírku a dĺžku všetkého, čo je. Ba, zakreslil aj vlastné miesto a jeho

smysel v nej, ktorý mu bol prikázaný na glóbe bytia. Tak sa dostal vo svetle vlastného reflektora-rozumu k príčine a smyslu všetkého, ktorým je prvý bytujúci, hýbajúci a udržujúci — a to je Boh.

No pútnik vedel, že reflektor rozumu neznačí koniec svetla. Veď má hranice svetelnosti, ktoré môžu byť ešte vždy prekročené. Len treba majstra, ktorý svetlo kahančeka, petrolejových lampičiek a rozumu zosilní. A prišla aj táto chvíľa zosilnenia svetla. Náš pútnik istého dňa vstúpil do prameňa krstu, z ktorého keď vystúpil, zaliel ho prúd svetla, ktorý bol mnoho, mnoho ráz silnejší ako všetky svetlá doteraz. Bol mu daný stožiar reflektorov, stožiar nadprirodzenej viery, vo svetle ktorej lepšie videl, lepšie sa orientoval, lebo vôľa istejšie videla v stožiari svetiel. Konal preto chytrejšie a lepšie.

Svetlo triumfovalo nad tmou, deň nad nocou...

Ale to trápilo tmu, to veľmi bolelo noc. Tma závidela svetlu a usilovala zničiť svetlo. Raz sa noc hodila na posteľ života a začala simulovať ochorenie očí, hoci aj je už svojou podstatou slepá. A náš pútnik sa dal zviať.

Najprv žiadala nášho pútnika, aby zhasol najsilnejšie svetlo: stožiar reflektorov, vieru, lebo ona také silné svetlo pri očnom neduhu neznesie. A pútnik, slepo ochotný, zhasol miliardy sviečok stožiaru reflektorov nadprirodzenej viery. Pacientka-noc sa trochu uspokojila. Prestalo jej hádzanie na posteli života. No zato veľmi priblížila sa tma na úkor svetla.

Ale istého dňa pacientka-noc začala byť znovu nespokojná. Hlasite nariekala, že pútnik života jej nechce uznať bolesť v očiach, keď nechá horieť reflektor rozumu, ktorého svetlo ju tak dráždi a ničí. A náš pútnik, pohnutý prázdnotou humanitou, ochotne zhasol reflektor rozumu, len aby pacientka-noc lepšie spala. A noc sa prenesmierne potešila. Prestala sa hádzať na

posteli života sem a tam, ba v hlbokom spánku aj zachrápala. Zato ešte viacej sa priblížila tma na úkor svetla.

Lenže pacientka-noc ešte nemala dosť. Videla ústupčivosť pútnika. Videla jeho ochotu, nekritičnosť a posadlosť falošnou humanitou a ľudomilstvom. Videla otrocké obskakovanie noci, simulujúcej očnú nemoc. Preto zas len začala stonať. Už nebolo svetla stožiaru reflektorov, nebolo ani svetla rozumu. No byly ešte svetlá petrolejových lampičiek. Tie ju ešte dráždily. Aj tie žiadala pozhášať. A pútnik otrocky aj tie zhášal jednu za druhou, až mu ostal v ruke iba kahanček inštinktu. Ale ten bol celkom nedostačujúcim svetelným telesom pre nášho pútnika na aréne života. Zato nastala čierna noc na úkor dňa, v ktorom už len kahanček blikotal.

Hľa, hrôza, čo sa to deje? Noc sa naraz zdvihla s postele, odhodila pásku s očí, ktorých bolesť doteraz simulovala. Náš pútnik uzrel miesto očí jamky, v ktorých oči nikdy neboly. Zazrel rozškľabenú tvár príšery-noci, ktorá klapala zubami a približovala sa k nemu hrozivo. V tom naraz skočila k nemu, zaľala skostnateľé ruky do jeho krku a silou-mocou usilovala sa nášho pútnika uskrtiť. Nastal strašný zápas. Zdvihol sa chrapot. Ale teraz nechrápala viac simulujúca noc, ale umierajúci pútnik, ktorý mal mnoho ochoty a smyslu pre tmu z čistej humanity. Humanita a ľudomilstvo vo falošnom rúchu obrala ho o svetlo v prospech tmy. Už len posledné výkriky vydával s umierajúcim Goet-hom: Mehr Licht, mehr Licht. Zdá sa, že je tu koniec pútnika, lebo s nocou blíží sa smrť, strašná smrť... V posledných úzkostiach náš pútnik zažal vedľa kahančeka inštinktu, len tak po pamäti ešte svetlá petrolejových lampičiek, pomocou ktorých našiel zapínač rozumu. Prúd svetla rozliat sa na aréne života a noc začala ustupovať. Vtom priskočil ešte k zapínaču viery. Mi-

lióny sviečok svetla sa rozliali s veže reflektorov a nastala vláda svetla, nastal krásny slnečný deň. Tak znovu dostalo sa k vláde dieťa svetla na úkor dieťaťa tmy. Znovu rozkvitol na aréne jas života.

Veď pokrok nie je stav trvalého víťazstva tmy nad svetlom. Pokrok je väčšie panstvo svetla nad tmou na poli vedy, umenia a mravnosti. Panstvo dňa nad nocou. Pokrok je vždy plnší život a nie vždy plnšie pustošenie, vždy plnšia smrť miliónov v mene falošnej humanity.

A predsa v dejinách aj ďalej bude sa večne odohrávať tragédia svetla.

Základný postoj k pravde.

J. Calvet.

Pravda svojou podstatou je vynikajúca hodnota, ktorá si zasluhuje, aby sa šetrila sama pre seba. Ten, kto ju nevie vyňať zo všetkého a nie je ochotný obetovať za ňu všetko, nemôže byť kritikom. Boh je absolútna pravda a niet pravdy mimo neho; slúžiť, pravda, znamená dať Pánu Bohu svrchovanú úctu: slúžiť pravde, aká to krásna devíza pre kritika, ktorý si povšimnul latinský zvrät: *servire veritati!* Datív dobre vyjadruje obeť a dar našej bytosti božskému.

Na vrcholcoch, zakvitnutých prvými pravdami, ľahko nájsť obecnú shodu. Málo je tých, čo by nereklamovali pravdu a usilovali sa dostať z jej okruhu. Zo štúdia našej povinnosti k pravde a vysvetľovania niektorých bežných a familiárnych podrobností, vysvitne (popri všetkej úcte k nej), že sme náchylní storakým, chytráckym spôsobom pravdu zabaľovať, znetvorovať a urážať.

Musíme veriť v pravdu, hľadať ju, poznávať a povedať, keď aj nie tak, ako je, aspoň v tej podobe, ako ju vidíme.

Veriť v pravdu nie je také jednoduché, ako si to predstavujeme. Človek, zanechávajúc školu, verí vo vedecké metódy, ktoré si osvojil, podobajúce sa novým znameniam hodnotenia. Veď ako by ony mohli byť bez svojho smyslu? Skúsenosť čoskoro ukáže vývoj ľudských úsudkov, vychytí za pravdu včerajšiu lož a niekdajší blud nastolí zas ako pravdu; lebo koleso šťasteny ľudské mienky raz vynáša do výšky, inokedy zatracuje na dno. Keď viera bola otraseaná a prichádza reč na náš postoj k pravde, zbežne odpovedáme: Pravdaže, ale čože je vlastne pravda? Čo ja viem? Z tohto druhu otázok sa zrodila kritika impresionistická, ktorá chápe umelecké dielo ako príjemný klam a rozvádza svoje (nie menej otázne) predstavy, vznikajúce v prístupnej a ohybnej duši, vzrušenej každým závanom. A výsledný posudok — ak možno vôbec o ňom hovoriť — platí iba pre toho, kto ho formuloval. Aj to platí iba pre istú dispozíciu a určitú chvíľu. Dnes je pekne, nuž, vychutnáva život, Ronsarda pokladá za básnika sviežeho a pribožského; zajtra bude pochmúrno, začne nadávať na život, a Ronsarda premení na pedanta, nudného rýmovača.

Je to zbytočné cvičenie, takto trávený život sa rozprašuje. Za tým všetkým sa skrýva lenivosť a nemožnosť. Pevný človek sa ovláda, riadi smer svojho ducha, poberá sa k stanovenému cieľu cestou, ktorú si vyznačil, opierajúc sa o isté, pevné body. A nachádzame aj pevné body. Literatúra nie je náboženstvo, niet v nej nemeniteľných dogiem. Rozdielnosť temperamentov a transformácie, ktoré spôsobuje čas, vykazujú v nej vzrušujúce rozličnosti. O všetkom nemožno hovoriť ako o nepotrebnom a nezaručenom. Život má stály zdroj, a ľudský duch, ktorý pozoruje, dosť sa podobá sebe samému vo všetkých časoch; z čoho potom vyplýva istá súvislosť, spriadaná logikou, zdravým citom, vkusom a večnými túžbami ľudskosti. Hovoríe-

va sa o „philosophia perennis“ a nič sa nevraví o „letterae perennes“. Ony jestvujú ako filozofia z tých istých príčin. Túto skutočnosť, nemeňteľnú vo svojej podstate, veríme; a hoci ju výskumné metódy nemôžu uchopiť a dočiahnuť, blížia sa k nej, opisujú ju a dostanú závery, pravdepodobnosti, ktoré sú jedinou formou pravdy, dostupnej nášmu objavu, ak sme ponechaní iba na vlastné sily. Nemá význam vypisovať celú estetiku, dokladať toto tvrdenie, pre ktoré niet ani miesta ani času. Proste by som povedal, že kritika slúži pravde, a ten, kto chce slúžiť pravde, musí veriť, že ona je na dosah ducha.

No v tom predpoklade, ak ju dakto hľadá. Nemyslím na obecnú, predchádzajúcu kultúru, neodmysliteľnú, ale na bezprostredné hľadanie, od ktorého nič neoslobodzuje. Keď Sainte-Beuve pripravoval svoj týždenný článok, zavše sa vytratil na niekoľko dní. V samote svojej pracovne prečítal opätne dielo spisovateľa, o ktorom chcel písať, preštudoval o ňom uverejnené doklady, nevydaný, sossbieraný materiál a svedectvá. Do celku vnikal pomaly, nezačínal písať skôr, kým nemal o ňom jasnú predstavu a hotový, dobre rozvrhnutý obraz v duši. My pracujeme rýchlejšie, radšej by som povedal, nadmieru rýchle. Citujeme nazpamäť, podľa iných kritikov, azda opačne, neoverujeme si citáty, a tým vzniká povrchnosť ducha a zapieranie pravdy. Koľkí kritici po sebe tvrdili, že citáty kazuistov, také časté v Provinciales, sú zväčša nesprávne. Nemali v sebe dosť túžby overiť si vlastný text. Boli by prekvapení zistili, že omyly sú v podstate u kazuistov práve tak, ako sú v Provinciales. Pascal sa určite dostal, ale sám, čo je závažné, neluhal. Z toho potom vzniká ťažký dôsledok. Poznáme históriu Voltaireových slov: „Luhajte, luhajte, veď napokon sa z toho čosi uchyti“, ktoré jeho protivníci neprestávali argumentatívne obracať proti ne-

mu v predstave, že ony sú celkom hodnoverné. Verili, že ten text je výsmešný, a Voltaire chce ním zahriaknuť výpady nepriateľov proti sebe. Zaujímavé je na veci to, že keď chceli predstaviť Voltairea ako teoretika lži, mohli z textov, ktoré nik nepoužíva, vychytiť v presnom znení napríklad jeho list, adresovaný Thiériotovi. „Lož je iba vtedy nerestou, keď škodí inému, lebo ináč je to veľká ctnosť, keď vykonáva dobre. Buďte teda čo najctnostnejší. Treba luhaf diabolsky, bez obavy, nielen na chvíľu, ale vždy a hrdo... Luhajte len, luhajte, kamaráti moji, ja vám to príležitostne vrátim.“ Som si vedomý, že túto vec nenapravím, lebo sa bude citovať ďalej po starom to: „Luhajte, luhajte len“, aby sa mohol haniť Voltaireov charakter bez toho, žeby sa splnila základná požiadavka overiť si text tým, že pôjdeme až na koreň vecí. Máme rozhodne nezdravý smysel pre polovičatosť a nepresnosť. Nie menej umiernení, ba takmer posadlí a nenapraviteľní sú, povedzme, novinári, ktorí často pripisujú L. Veuillotovi porekadlo o slobode, prípadne P. Loriquetovi poznámku o Napoleonovi. Nik, vieme asi prečo, neprinesol pôvodné znenie textu; čo však nijako nebude prekážať v tom, aby sa citoval aj ďalej v úvodzovkách, hoci do nich nenáleží. Z toho potom sa rodia večité hádky. Svojho času sa to prudko prejavilo pri piatich poučkách, ktoré sú alebo nie sú v Janseniovi. Bol to ľahký problém na rozriešenie; buď niekto siahol po autorovi samom alebo si ho nepovšimnul, čo podnietilo neukončiteľnú problematiku.

V rámci citátov hodno azda vystrihať pred viacerými odlišnými spôsobmi nesvedomitej reprodukcie textu. Niektorí kritici schválne narúšajú text, zameňujú, povedzme, jedno slovo druhým a podobne. Od časov povestného procesu Bouillota dostala deformácia textu po ňom meno (bouillotter). Básnik detstva končiac báseň o almužne, podčiarkuje: „Moje dieťa, kiež

ta Pán Boh žehná." Taký deformátor vety pokojne vytlačí: „Moje dieťa, kiež ťa požehnám.“

Je to nič a predsa je to všetko. Lož sa dostáva do tridsaťtisíc exemplárov a „deformátor“ sám eskamotérsky podvodne nahradil miesto Boha. Iní kritici prerušia vtedy citát, keď niektoré slovo prispôsobuje (modifikuje) význam. Je to forma oveľa jemnejšia „pretvárať“ text než tá, ktorú sme videli, ale rovnako len hanobne podvodná. Používali ju proti Renanovi, ktorý ňou narábal. On ju zdokonalil natoľko, že po ňom môžu ňou šafáriť iba jemní a prenikaví duchovia. Analogiou, montážou nenápadne pozmenil smysel niektorých slov, takže potom základný význam úseku sa zamotal alebo dostal neškodný, prípadne opačný smysel. Znásilnený text mal povedať to, čo nehovorí, čo by mal hovoriť, azda mohol povedať v predpoklade, že by sa mu trochu napomohlo. Táto chytrosť, ktorou sa Renan preslávil, vznikla, pravda, pred ním; nestratila sa po jeho smrti, žije a pretahuje sa vo väčšine ideových hádok, keďže denná prax si ju osvojila.

Neobvčajne otáznou sa stáva vtedy, keď zlomkovité citáty vpletú sa do prehľadu, ktorý si robí nárok na objektívny rozbor. Strannický rozbor dáva textu, ktorý sprevádza, celkom nový vzhľad, a tento text, hromadiac sa, reaguje na rozbor a podčiarkuje jeho nevecnosť. V kladne cenenom diele — nehodno o ňom konkrétnejšie hovoriť, lebo by z toho mohla vzniknúť polemika, spríkladňujúca pomýlenosť, na ktorú upozorňujem — vykladajúcim bergsonizmus, zahrnutý do prehľadu, zaplneného citátmi. Rozsah látky bol tak usporiadaný, že citáty prevzaly vlastný text prehľadu. A to tak, že nebolo možno vecne rozhraničiť osobný pohľad vykladača od názoru Bergsonovho. Citácie boli zredukované do niekoľkých slov a ostatné vety a štylizácie sa podobaly bergsonovským zvratom. Celkový výklad bergsonizmu vyznel

celkom neprijateľne a skreslene. Mal tvoriť základňu pre odmietavý posudok. Akú váhu možno pripísať odsúdeniu, ktoré sa takto nemožno zaháľuje?

Strannické a úlisné dokazovanie, používajúce paberky (z pravdy), znetvorené texty, pochybne nahromadené a učene amalgované, to sú všetko kazy kritiky Baylea, Voltairea, Encyklopedie vôbec. Tam bola pravidlom a zákonom, lebo vedecká lojálnosť bývala zriedkavosťou. Vďaka Bohu my sme učinili istý pokrok a máme oveľa vyšší pocit zodpovednosti z úloh kritiky. „Vzdelaný človek našich dní, poznajúci podmienky hľadania pravdy, nebude viacej čerpať svoje vedomosti u Voltairea.“ Táto pravda, ktorú konštatoval p. Lanson, je viac než príznačná!

Žije v nás niekoľko protivedeckých mánií, ktoré sa uťahujú v dobe literárneho výboja, aby vybuchly tým prudšie pri polemikách, rozpaľujúcich neskrotené vášne. S časom na čas vynárajú sa anonymné články, neurčite útočiace proti istým knihám bez toho, žeby ich pomenovali, proti veciam nepresne vymedzeným. Celá súcosť podobnej kritiky smeruje k tomu, aby vyhľadala presne sovretej diskuzii, ktorá by odstránila výpad a predbežne znehodnotenie celého diela autora, pokladaného za nebezpečného a nenávideného. Naničhodná lešť, zneuctujúca toho, kto ju používa najmä vtedy, povedzme to otvorene, ak sa opováži postaviť do služieb svätej veci! Spisovateľ má právo vidieť tvár kritika, ktorý ho haní, má právo vedieť, pre ktoré dielo, kapitolu, pre ktorú časť svojho diela je napádaný. Ak sa mu odníma aj táto základná záruka, plynúca z požiadaviek abecedy priamosti, neostáva mu nič iného, ako pohrdať kritikou, ktorá sa znehodnotila sama sebou.

Nechal som sa uniesť trochu viacej otázkou, ktorá vedie do nekonečna; preto vraciam sa radšej k svojej téme. Dlhým skúmaním vyšetren-

nú a od omylu rozlíšenú pravdu treba vyriešiť tak, ako sa ona javí, bez náteru dôležitosti nafúkaných slávností, bez snahy zmenšiť jej dosah, okrašľovať ju, zmalicherňovať alebo azda zahalovať. Slovom, pravda s prosta do prosta: lenže kto hovorí pravdu bez obalu a bez ohľadu. Toľko pohnútok odvádza od nej (okľuka je sťa by stvorená pre uhýbanie), takže ten, kto by ju zamietal, robil by dojem nebezpečného pochábeľa, ktorého treba zastaviť na ulici. Nerozoberal som na tomto mieste — nerád by sa vracal k starším svojim námetom — mnohoznačné prekážky, ktoré znemožňujú výraz pravdy a ohraničujú našu úprimnosť; niektoré z nich sú hodné opovrhnutia, nad inými sa treba zase zamyslieť. V hlavných črtách povedané: Ak vážne pohnútky zaväzujú kritika k mlčanlivosti, ani jedna z nich nie je taká mocná, aby mohla ospravedlniť jeho lož. Možno taktiež tvrdiť, — a myslím, že táto formula, taká okrúhla je iba formou — že treba zachrániť lásku až po tú mieru, kde by bola zranená pravda, a že treba byť pravdivým po ten stupeň, kde by bola láska zničená.

Nechcel by som na tomto mieste zatajiť, keď už mám byť úprimný, v očiach niektorých, že naše úlohy voči pravde boli niekedy skrížené tradičnými zvyklosťami katolíckej apologetiky alebo niektorými rozhodnutiami náboženskej autority. S touto otázkou sa nestretáme len v oblasti kritiky vedeckej alebo kritiky náboženskej vo vlastnom slova smysle, ona plynie sama zo seba sťa pravidlo viery, nechávajúc slobodu bádateľovi, ale ohraničiac pole uplatňovania slobody a vedúc jej výkonnosť. Smernice v literárnej kritike sú oveľa obecnejšie a vzdialenejšie; a ja sa necítim byť nijako stiesnený teológiou, keď sa mi zapáči povedať, že Claudel je veľkým básnikom a že Rimbaud pochábeľom, ktorý mal niekoľko zábleskov talentu, ani vtedy nie, keď zisťujem, že Baudelaire a Verlaine obnovili náboženskú poéziu a že osl-

nivý Mauriac priťahuje viacej svojou pohanskou lahodou, než svojimi kresťanskými nostalgiami. Moja sloboda hovoriť o tom, čo sa mi zdá exaktne, je ohraničená iba vtedy, ak môj posudok zahŕňa v sebe obecnú náuku, o ktorej sa vyjadřila náboženská vrchnosť. Sloboda, ktorá bola vo mne pricviknutá, to je tá, čo by ma pomýlila, a nemôže sa mi nepáčiť, že predvídava prozreteľnosť vystriha ma už aj príležitosti pomýliť sa; veď toľko iných možností ešte ostane. Nechcem rozriešiť otázku, ktorá sa toľkým javí bolestnou; veď chcem sa k nej vrátiť, ale na konci tejto stati vyhlasujem, že rímska Cirkev necháva literárnej kritike veľkú slobodu v predpoklade, že tá nevybočuje zo svojho vlastného panstva. Keď katolícki kritici váhajú, robia okľuky, rokujú so svojim svedomím, vychvaľujú to, čím pohŕdajú, a znevažujú to, čo milujú; všetky tieto kompromisy robia na vlastnú päsť a nie azda z odporúčania viery. Nemajú hrdinskosti, ktorú treba mať k tomu, aby človek na každom kroku a bez okolkov vydával svedectvo pravdy tak, ako ju vidí a cíti. Nemajú, ako mnohí iní, základnej, priamej povinnosti voči pravde, povinnosti ostať celiství.

Preložil J. E. Bor.

O transmutácii organizmu.

Univ. prof. MUDr. J. F. Babor.

Keď nehľadíme na isté nábehy predtým, až Linné, zakladateľ navždy vedeckej systematiky, koncom 18. storočia ustálil cieľavedome kategóriu druhu a rodu; ale už aj vyslovil aspoň ako domnienku, prinajmenej pre niektoré druhy platnú, názor o transmutácii druhov vnútri rodu. Neskôr katolícky kňaz P. Bickmann vo Francúzsku učil výslovne o transmutabilite druhov, ale tieto názory energicky potlačil váhou svojej autority slávny tamojší zoológ A. de Quatre-

fages. Hovoril totižto asi takto: Jestvujú dva mineralogické druhy uhličitanu vápenatého (ako je známe kalcit a arragonit); ale tieto dva druhy sú celkom od seba izolované, prvý nemôže prejsť v druhého. A tak je to aj u druhov botanických a zoologických. Je možná ešte analogická podobnosť zo sveta rastlín: pomyslíme si vetvu nejakého stromu, z ktorej vyrastá rad listov pozdĺž za sebou; jednotlivé listy sú si veľmi podobné, ale nie sú celkom totožné (veľkosťou, tvarom ap.). A tu je zasa nemožné, aby sa jeden taký list pretvoril z druhého, ale všetky vyrastajú zo spoločnej vetvy vedľa seba (za sebou atď.). Podobnú predstavu o pôvode druhov mal r. 1869 *L. Agassiz* v Severnej Amerike, ktorý pod menom „zákona nešpecializovaného“ (the law of the unspecialized) ustálil zásadu o možnosti spoločného pôvodu druhov v pokoleniach z istého vzdialenejšieho spoločného predka. Touto predstavou, ktorú si mnoho biológov oblúbilo, chcel čeliť príliš chaotickému poňatiu o transmutácii druhov, ako to formoval 10 rokov predtým *Darwin* (1859), ktorého nasledovníci upadali neskôr ozlomkrky do predstav až fantastických o pretváraní druhov; čo vyvolalo zase tu i tam hyperkritiku darwinizmu. Je veľmi zaujímavé, že posledným obhajcom Darwinovým, pravda, v medziach možností, daných pokračujúcimi výskumami, bol zvečnelý už slávny zoológ a biológ *P. Erich Wasmann*, SJ. V najnovšom čase skrsol vo Francúzsku smer, ktorý vedecky drví ako „ilúziu transformizmu“; jeho hlavným zastancom je nedávno zvečnelý *L. Vialleton* (hlavne r. 1924). Upozornil na nemožnosť pôvodu druhov pomalými nepatrnými zmenami za veľmi dlhé veky (ako si to predstavoval *Darwin*), ale pripustil aspoň občas v geologických obdobiach ráznu a náhlu premenu (tedy celkom v krátkych časových úsekoch); pripojil k tomu poznámku, že takáto rázna a náhla premena nie je ďaleko od pojmu

nového stvorenia. Malý chlapec v 5. roku svojho veku mi raz líčil svoje pozorovanie na dvore: Z vajca sa vyľahne kuriatko a začne hneď žrať, takže zanedlho je z neho veľké kura; ale aj to zase žerie, až je z neho sliepka; no aj tá ďalej žerie, až z nej je kohút. Hľa, ilúzia transformizmu! Presné pozorovanie, doplnené dohadom. Ľudia, veci neznalí a úmyselne tendenční, dosiaľ omieľajú, že v cirkevných kruhoch vždy urputne hlásali jednostranný názor o absolútnej konstantnosti (nepremenlivosti) druhov; ale nie je to pravda. V stredoveku bola v obľube až prehnaná predstava o transmutabilite domnienkou o náhlom pôvode vtákov z (morských) rýb; uviedol som ukážky vo svojom článku o *J. E. Purkyňovi*. V cirkevných kruhoch vždy boli aj v profánnych vedách názory pokojné, striedlivé a kritické, aspoň v princípe a vo väčšine. Dnešní prírodospytci v Nemecku sa úprimne hanbia za haeckelovské pochabosti v druhej polovici 19. storočia. To je krátky náčrtok literárnej histórie o transmutácii organizmov, po ktorom až účinnejšie môžeme predstúpiť k samej veci.

Hypermendelisti aj v našich dňoch zápasia ešte ztuha s problémom plastických premien: *A. Rabaud* označil nedávno zjav adaptácie (aktívneho prispôsobenia) ako „problème terrible“. *R. Goldschmidt*, Žid, ale v mendelistike veľmi zaslúžilý, prišiel konečne (1927) na priamo zúfalú predstavu o „nádejných zrodách“ (hoffnungsvolle Missbildungen): Nejaká ryba sa slepým osudom naraz vyľahla bez očí; čo jej tedy ostávalo, ako uchýliť sa do podzemných vôd, kde je ustavičná nepreniknuteľná tma? Pretvorovanie účelným (aktívnym) prispôsobením nemôže pripustiť, lebo to by bol účelný zjav. Akej nehoráznej a priamo neprirodzenej účelnosti by bolo však treba na dodatočné hľadanie jaskýň ap. pre rybu, ktorá sa náhodou vyľahla slepá! Známý jaskynný mlok macerát

(Proteus) má oči už veľmi zmenšené; ale v generáciách je možné experimentálne v našich laboratóriách vypestovať na svetle kusy s normálnymi očami, potme so zakrpatenými. — Kontinuita organického života z jedného geologického útvaru do druhého je zrejmá, nehovoriac rozumovou požiadavkou, a taktiež aj (principiálne) pokračujúcim zdokonaľovaním, t. j. pravidelne vždy vyššej a vyššej diferenciácie; ale nevieme, akými prostriedkami sa to uskutočňuje. V tej veci nám príroda obdivuhodne dôsledne odopiera nahliadnúť do svojho pôsobenia. V starých treťohorách amerických žil (dávno už vymretý) savčí rod *Phenacodus*, veľkosti asi líšky a so štvorprstými nohami; po ňom nasleduje dlhý rad rodov, ktorý veľmi okate prezrádza tento postup: Veľkosti tela pribúda, prstov ubúda, až ostáva na každej nohe len jeden, a ruka v ruke s týmto postupom premeňuje sa aj chrup (*Cuvierova* „korelácia orgánov“); nakoniec cez nie malý rad rodov dôjdeme k diluviálnemu recentnému koňovi, rod *Equus*. Postup a stúpanie týchto organizácií sú celkom dokonalé a preto bol oddávna kôň „parádnym koňom descendenčnej (evolučnej) teórie (darwinizmu). Lenže v tom je háčik: Pokročilejšie (vyššie diferencované) rody sa nachádzajú v starších treťohorných vrstvách a primitívnejšie (menej diferencované) v mladších. Bola by sa musela teda ich fylogeneza (kmeňový vývoj) uberať nie priamo, ale cik-cak, priam fantasticky. To je zrejmé absurdum; ale iný výklad tiež nie je možný. Teda tento veľkolepý rodokmeň koňa (hovorievalo sa, že nijaká šľachtická rodina nemá taký neobyčajne krásny rodokmeň) je pre nás nepochopiteľnou záhadou. Jestvuje zrejmý a zákonitý postup tvorivých plánov za sebou; ale in concreto nič sa neshoduje. *Driesch* na sklonku svojej životnej dráhy prišiel na iné pochopenie fylogenezy (kmeňového vývoja) ako ostatní prírodospytci: Kmeňový vývoj zvierat

cích foriem predstavuje pyramídu, ktorá sa ustavične zužuje, a na jej končitom vrchole stojí človek (prípadne prírodovedecky-ludské telo). Je to celkom zrejmé hierarchické stúpanie tvarov, ale bez genealogickej súvislosti. Toto dávno poznala genuiná scholastika a už v stredoveku dala tejto predstave (à la ona *Drieschova* pyramída) priliehavé meno *unio architectonica*. Pedagogicky používame toto prirovnanie. Najstaršie výrobky ľudskej ruky sú kamenné (obyčajne pazúrkové) nástroje, ktoré začínajú hrubým primitívnym typom; po ňom príde neskôr mladší a jemnejší, potom ešte mladší a útlejší atď.; celkom zrejmé idú za sebou tieto technologické plány, ale nijaký starší typ neprešiel materiálne v exemplároch svojho spôsobu priamo v mladší a pokročilejší typ, lež vždy mladšie ľudstvo priamo hneď začalo vždy s modernejšou výrobou. To je isté, a ľahko si to predstavíme; no fyzický vývoj si predstavíť (plasticky) nijako nevieme. Ignoramus: ignorabimus? Budúcnosť môže vari priniesť aj v tejto veci niečo nového; ale nemáme ani tušenia o nejakej takejto možnosti, a preto môže a musí vedecký prírodopisec podľa pravdy dneska len doznať: ignoramus.

(Pokračovanie.)

NAŠE NÁDEJE.

Žiak o svojej bývalej učiteľke.¹⁾

Marcel Horniak, SS.

Cez prázdniny som sa stretol s bývalým spolužiakom, — teraz vysokým štátnym úradníkom — ktorého som už dlhé roky nevidel. Práve sa lúčil so staršou dámou. Po obvyklých formalitách pozdravenia a privítania uradostený vraví mi: „Predstav si! Stretol som sa po

¹⁾ Kytica vďačnosti učiteľkám-smeristkám.

tolkých rokoch so svojou bývalou učiteľkou. Tá dáma, s ktorou si ma videl pred chvíľou."

"Mal som sedem rokov — pokračoval — keď ma priviedli do jej triedy. Strašne som bol živý. Až zdivočelý zurvalec. Naši pokladali za potrebné upozorniť aj pani učiteľku a prosil ju, aby ma prísne držala. Ale ona hoci nebola prísna, ako by som si bol zaslúžil, predsa vychovala zo mňa takého krotkého žiačika, akého vraj sotva kedy mala.

Nuž vedela byť taká dobrá, ale spolu aj pohotová a pevná, že odňala chuť ku vzbure, ba predišla akékoľvek pokusy. Nedala nikdy pocítiť, že rozkazuje, ale ani nebudila dojem, že prosí. Tak jedno ako druhé u žiakov obyčajne vyvoláva vzdorovitosť a neposlušnosť. A predsa dosiahla, že som spolu s ňou chcel, čo ona chcela. Mala akési tajomstvo uložiť nám povinnosti nie preto, že to tak chcela, ale preto, že sa to muselo vykonať. Jej osoba bola vždy v úzadí a tak ostávala pred nami len tá mravná nevyhnutnosť prácu vykonať už i preto, lebo pani učiteľka aj sama tak konala. Pri rozkazoch vlastne ukázala žiakovi a povzbudila ho, ako sa má spolu s ňou poddať povinnosti. Toľkou pokorou a skromnosťou podlomila nohy akejkoľvek vzdorovitosti a neposlušnosti. To bola tichosť, o ktorej hovorí Kristus Pán, že bude vládnuť zemou.

Jej, pani učiteľke a istému kňazovi musím ďakovať viac než komukoľvek inému po rodičoch. Nadovšetko jej pripisujem svoju náboženskú výchovu. O Pánu Bohu nám vyprávala ako o naozaj živej a žijúcej osobe, ktorá je nám vždy blízko, takže nás stále vidí a počuje. Je síce nekonečný vo svojej dokonalosti a nepriístupný, ale vždy na dosah ruky, zvlášť pri modlitbách a vo svätých sviatostiach. Jej ďakujem, že som ani v takých chvíľach, keď iní, údermi osudu šľahaní a bolesťami rozorvaní, v najväčšej slabosti oddávali sa beznádejnosti, ja som

ani vtedy nestratil dôveru a vieru v Boha. Keď som aj niekedy nemal chuť a vôľu modliť sa, predsa v Boha som nezapochyboval, vieru som nestratil a svoje náboženské povedomie vždy zachoval. Omnoho hlbšie boli tie korene lásky a dôvery v Boha a presvedčenie o jeho skutočnej prítomnosti, účinnosti modlitby a sviatosti, než aby som čo len na chvíľu mohol o ňom zapochybovať. Nikdy mi nechýbala niť, čo ma s Bohom spájala a cesta k nemu bola vždy voľná a otvorená.

Keď si všimnem ten ťažký boj, čo musia bojovať niektorí ľudia, zvlášť inteligenti, o svoju vieru, a to neraz aj sami so sebou, mne zasa nechýba nič, iba žiť a konať podľa nej; núž s citom nesmiernej povďačnosti myslím na pani učiteľku, ktorá mi hlbokou náboženskou výchovou ušetrila tento boj a zaistila pokoj duše.

Jedno ma znepokojuje. Že som jej povďačnosť dostatočne neprejavil. Veď som celé roky nedal o sebe vedieť, ani na Vianoce ani na meniny som jej mnohé roky nepísal. Ale ona predsa nezabudla na mňa nikdy. Vždy vedela, kde som a písavala mi často. Neurazila sa a neznechutila, že som je neodpovedal. Písavala mi ďalej. Myslela viac na to dobro, čo svojimi riadkami mohla vykonať, než na svoju radosť, čo by som jej odpoveďou bol urobil. A keďže sa takýmto skutkom lásky nemohlo odporovať, prinútila ma vrátiť sa k nej a spomínať si na ňu ešte aj po rokoch.

Tak ma sledovala a z diaľky sprevádzala celých 27 rokov. I teraz som sa jej poďakoval za posledné riadky, čo som len pred niekoľkými dňami dostal od nej. Vieš, prihovára sa mi v nich tak, ako keď som malý chlapec stál pri jej stole. Ešte aj dnes sa obracia k tej detskej nevinnosti, ktorú by chcela vidieť zachovanú vo mne. A od toho mocnejšieho povzbudenia k dobru tuším ani nihto.

Je civilnou mníškou, ale pravou mníškou. Keď si pomyslím na tých, čo hovoria o neplodnosti a neužitočnosti tých žien, čo sa zriekli rodiny z pohnútok náboženských a pedagogických a keď spomínajú akési straty pre národ, vzbudia vo mne také živé city rozhorčenia a odsúdenia, na ktoré nenachádzam dosť ostré výrazy. Naša matka ju nazvala preto, že vychovala aj ostatných mojich bratov, duchovnou matkou svojich synov.“

Hej!, pomyslel som si, keď sme v reči prešli na iný predmet, krajší výraz pochvaly už ani nemohla nájsť pre učiteľku.

DO VÝŠAV.

*Obetujme narodenému Pánovi zlato,
kadidlo a myrhu!¹*

Svätý Gregor Veľký.

Traja králi prinášajú zlato, kadidlo a myrhu. Lebo zlato prislúcha kráľovi, kadidlo sa upotrebuje pri obeti božej a myrhou sa natierajú mŕtve telá. Teda traja králi toho, ktorému sa klaňajú, verejne vyznávajú aj svojimi mystickými darmi: zlatom Kráľa, kadidlom Boha, myrhou človeka. Sú však poblúďilci, ktorí veria, že je Bohom, ale nijako neveria, že všade panuje. Títo mu naozaj obetujú kadidlo, nechcú mu však obetovať aj zlato. Niektorí zas uznávajú, že je Kráľ, ale zapierajú, že je Boh. Tí mu, pravda, obetujú zlato, ale nechcú obetovať kadidlo. Potom sú niektorí, ktorí vyznávajú, že je aj Bohom aj Kráľom, ale zapierajú, že vzal na seba ľudskú prirodzenosť. Tí mu doista obetujú aj zlato aj kadidlo, ale nechcú mu obetovať myrhu ľudskej prirodzenosti, ktorú vzal na seba.

Obetujme teda narodenému Pánovi zlato tým, že nezapierame, že všade vládne, obetujme mu kadidlo tým, že veríme, že on, ktorý sa v čase zjavil, pred časmi bol Boh; obetujme mu myrhu tým, že veríme, že on v našom tele bol smrteľným, hoci — ako veríme — vo svojom božstve nemohol trpieť.

Zlato, kadidlo a myrha môžu však predstavovať aj voľačo iné. Lebo zlatom sa označuje múdrosť, ako o tom svedčí Šalamún, ktorý hovorí: „Poklad, hodný túžby veľ-

¹ Na 6. januára.

kej, spočívajú v ústach múdreho." Kadidlo však vyjadruje moc modlitby, ako hovorí žalmista: „Nech sa dvíha modlitba moja ako zápal kadidla pred tvou tvárou." Myrha však zobrazuje mŕtvenie nášho tela. Preto Cirkev svätá o svojich služobníkoch, ktorí až do smrti bojujú za Boha, hovorí toto: „Z mojich úst kvapkala myrha." Prel. Fr. P.

L Á S K A.

Svätý Ján Vianney.

Boha milovať: ach! aké je to krásne milovať! Nebo potrebujeme, aby sme pochopili lásku!... Modlitba trochu pomáha, lebo modlitba je povzdvihnutím duše k nebu...

Čím viacej poznáme ľudí, tým menej ich milujeme. Opačne je to s Bohom; čím viacej ho poznávame, tým viac ho milujeme. Toto poznávanie zahŕňa dušu takou veľkou láskou, že môže milovať a túžiť len po Bohu... Človek bol stvorený láskou; preto je tak hnaný milovať. S druhej strany je taký veľký, že na zemi ho nič nemôže uspokojiť. No len čo sa obráti k Bohu, je spokojný... Vytiahnite rybu z vody, nebude žiť. Hľa, človek bez Boha.

Niektorí ľudia nemilujú Pána Boha, nemodlia sa k nemu, a darí sa im. To je zlé znamenie! Urobili dačo dobrého popri mnohom zle. Pán Boh ich odmeňuje v tomto živote. Prel. A. Bagin.

Premáhajte sa, kedykoľvek sa Vám naskytne k tomu príležitosť.

List svätého Františka Salezského.

Vážená pani, moja najdrahšia sestra,

nemôžem sa zdržať, aby som Vám nepísal pri každej príležitosti, čo sa k tomu naskytne. Nenáhlite sa. Nie. Verte mi. Usilujte sa slúžiť Pánu Ježišovi s odhodlanou a starostlivou láskavosťou. To je ozajstná metóda tejto služby. Nechcete spraviť všetko, ale len niečo, a určite veľa urobíte. Premáhajte sa vo veciach, ktoré Vám častejšie prídu do cesty, lebo túto povinnosť najskôr treba previesť. Po nej urobíme iné! Objímte často srdečne kríže, čo sám Pán Ježiš položil na vaše ramená. Nepozerajte, či sú viacej krížmi, ak sú z dreva nepekného, odhodeneného, zapáchajúceho. Je to veľká vec, že to mi vždy prichádza na um a poznám iba túto pieseň. Zaiste, moja najdrahšia sestra, je to chválospev baránka. Je trochu smutný, ale harmonický a krásny. *Otče môj, ak je možné, nech ma pomínie tento kalich; no nie ako ja chcem, lež ako ty.*¹

Magdaléna hľadá Pána Ježiša a má ho. Pýta sa na neho samého. Nevidela ho v podobe, v akej chcela.

¹ Mat. 26. 39.

Preto neuspokojila sa, že ho takto vidí, a hľadá ho, aby ho našla ináč. Chcela ho mať v jeho oslávenom rúchu a nie v nepeknom záhradníckom šate. Ale konečne spoznala, že to bol on, keď jej povedal: *Mária.*²

Pozrite, sestra moja drahá, dcéra moja, to je Pán Ježiš v odevu záhradníckom, ktorého denne tu a tam postretávate pri príležitostiach obyčajných umŕtvení, čo sa Vám naskytnú. Vy by ste naozaj chceli, aby Vám poskytol iné, krajšie umŕtvenia. O Bože! krajšie nie sú lepšie. Myslíte si, že Vám hovorí: *Mária, Mária?* Skôr ako by ste ho videli v jeho sláve, chce nasadiť vo vašej záhrade mnoho malých a nízkych kvetov, ale podľa svojej vôle. Preto je tak zaodiaty. Nech navždy naše srdcia sú sjednotené s jeho srdcom a naša vôľa patri jeho dobrej vôli.

Prel. A. Bagin.

ZIVOT.

Ako čítať Smer.

Sú rozličné spôsoby jedenia a priam tak i čítania. Ale má to oveľa väčší význam pri poslednom, keďže od spôsobu čítania závisí v niektorých prípadoch všetok jeho úžitok. Takto sa majú veci aj pri *Smere*. Vyvíera to priamo z povahy cieľa, ktorý si táto revue vyznačila: budovať a zveľaďovať nadprirodzený život slovenského vzdelanca. Potreba posvietiť si na tento správny spôsob čítania je tým naliehavejšia, že pri veľkom domácom nedostatku primeranej duchovnej literatúry *Smer* ostáva nateraz jediným radcom v tomto odbore: smerom v najplnšom smysle. Týchto pár riadkov je najmä pre tých, čo nemajú ešte dostatočný prehľad na poli duchovného života.

Predovšetkým nám prichodí rozdeliť si revue podľa látky, keďže ona najprv rozhoduje o spôsobe čítania. Najdôležitejšie sú pre smeristu tie články, ktorých priamym cieľom je utvárať náš duchovný život. Deje sa to tým, že sa nám v nich podávajú nadprirodzené skutočnosti a pravdy, ktoré musia hlboko preniknúť do nášho rozumu, vôle a cez ne do celej bytosti. Teda ich čítaniu načím venovať najprednejšiu pozornosť. Sem patria predovšetkým redaktorove úvodníky; napr. v novembrovom čísle: *Človek v nadprirodzenom lisku*. Ďalej *Listy študentovi* od prof. J. Kohúta. Prečítať tu všetko naraz a pokladať vec za odbavenú, je toľko, ako ani nečítať. Vychádzame totiž zo stanoviska, že prečítané pravdy musia do nás hlboko vniknúť a zakoreniť sa.

Načím teda postupovať pomaly a takticky. Najprv veľmi pozorne prečítame celý článok, aby nám ostal

² Ján 20, 13 a 16.

v myslí podrobný jeho obsah. Potom sa nad ním pokojne, pozorne zamyslíme a všimame si, o čo tu ide, aká hodnota sa nám v článku odкрýva, aký význam má nová pravda pre nás, aký vzťah sme k nej doteraz mali. Napokon neslobodno vynechať: ako ju možno zapriať do svojho života alebo plnšie ju uplatniť, aby sme sa tak stali jej vlastníkami a s ňou i všetkých utešených nadprirodzených skutočností, ktoré nám oznamuje. Lebo aj tu ostáva psychologicky platným, že kým si vec nevedomíme, čo aká by ona bola, pre nás nejestvuje. No oprávnenými vlastníkami pravdy nestaneme sa jednorazovým prečítaním a úvahou. Chytime sa článku opäť, teraz po odstavcoch, s cieľom čím hlbšie preniknúť do jednotlivosti. Jeden odsek na raz dostačí. Treba tu väčšmi dbať ešte na praktické prenášanie čítaných myšlienok do života. Lebo nie to je moje v plnej miere, čo len poznám, ale to, čo životom takmer stotožňujem so sebou samým... Tento druhý spôsob čítania možno aj dva-tri razy opakovať, kým nám nepride nový Smer. Pri každom opätovnom pozastavení sa nad odsekmi článku nášmu chápaniu pribúda na intenzite i hĺbke, že nám to až radosť robí. Takéto čítanie nijako nie je ľahké a najmä na začiatku môže byť i nudne protivné. Ale húževnatá vytrvanlivosť pri ňom a modlitba prinesú nám prevzácne plody: podarí sa nám pripraviť si v duši pôdu pre ozajstný život. Súčasne budeme mať aj zásobu poznatkov a návodov, potrebných pre túto najkrajšiu živelnú cestu: s jasným vyrovnaním sa so všetkými problémami priamočiare sa vrhnúť za splnením životného cieľa. Hoci ani tu nebudeme môcť dúfať, že to pôjde bez ťažkostí. Ale mať pred sebou voľnú cestu, priamu, ktorá sa predíži vo svojej jasnosti aj poza závoje času, mať absolútnu, celobylostnú istotu o jej správnosti, to je kotva záchrany z tupej dezorientovanosti dneška. Tej sa musíme chopiť, čo by aj na začiatku rezala ruky sľa britva.

Ostatné články majú ráz viac informatívny alebo poučný, so zamierením nie výlučne seba výchovným. No i z nich možno veľa vyťažiť pre duchovný život pozorným čítaním. Ale nenačím ísť na ne s takým složitým aparátom, ako pri článkoch číro formatívnych.

Rubrika Do výšav volá nás svätými a zápalistými výzvami tých, ktorí sa na našej ceste dostali už do značných alebo závrtných výšok. Sú to volania tých, čo majú v tomto odbore veľkú zásobu skúseností a zčiasťky už tu na zemi začali žať obilie svojich neústupných odhodlaní a borieb. Možno tu nájsť v odborných námety na meditovanie, najmä vo chvíľach duchovnej ustatosti a znechutenia.

Nasleduje rubrika Život. Usiluje sa pozitívne alebo negatívne poukázať na ciele, ktoré musíme mať na zreteli pri premieňaní svojho vnútorného života na drobné

mince vonkajšieho konania. V sozname najnovšej literatúry ide Smer čitateľovi pomáhať pri výbere hodnotných kníh, ktoré by účinne dotvorily podrobnosti jeho duchovného profilu. Ziaľ, pre vojnu je rubrika prichudobná na novinky duchovného obsahu. Napokon sú tu Odkazy smeristom ako by klásmi s poľa denného života. Často v nich nájdeme priliehavú odpoveď i na svoje osobné ťažkosti, či sú ony uvedoméle alebo nie.

Čítanie Smeru líši sa teda vonkoncom od zábavného čítania novelistického a románového, kde ide zväčša iba o rozptýlenie. Líši sa i od čítania vedeckého tým, že usiluje o to, aby čítaná látka, najmä čo sa týka úvodníkov a Listov študentovi, hlboko prenikla a natrvalo sa zmocnila nášho vnútra. Je to akýsi druh čítania vedeckomeditatívneho. Netajíme sa, že ide o čítanie namáhavé. Opäť opakujeme, že len húževnatou vytrvanlivosťou dosiahneme cieľ. No časom sa zlomí v nás istý druh odporu, otupí pocit nudy, dostaneme sa do nových sfér chápania a počínov. Takto nám bude Smer nielen ukazovať pri ceste, ale aj účinným vodcom. Niekedy sa nám pôjde ťažko po tejto ceste, ale nezabúdajme, že všetku námahu nám tu najbohatšie vyvážia nadprirodzené hodnoty a milosti.

E. Macák, SS.

Bože, kto si?

Bolo to v Turíne 20. novembra 1942 cez druhé bombardovanie mesta. Čosi pred polnocou vyšli sme s vrcholne napätými nervami z otraseného podzemia univerzitnej budovy. Pred chvíľou vzdialila sa tretia letka. Jedna jej bomba zasiahla susedný päťposchodový palác a zasypala ulicu i malé námestie troskami troch horných poschodí. Časť rumov preborila sa až do podzemného úkrytu a rozmliaždila ôsmich jeho obyvateľov. Po prehliadke stotisícových škôd, spôsobených otrasom vzduchu na univerzitnej budove, zašli sme chodbami plnými rozdrvených okien, dvier a nábytku na schodište pred dodrúžgáňým hlavným vchodom. V tragickej atmosfére skončeného bombardovania vykročíme na ulicu. Tu na troskách dohoni nás a zastane nám cestu asi 35.-ročný plecnatý muž, strednej výšky, v koženom kabáte. Pristúpi, čo najbližšie len môže, a skríkne, ba pálený záchvatom strašnej vnútornej muky priamo reve: „Povedzteže mi, existuje vôbec Boh?“... Oči mu horia náruživými plameňmi v poloznetvorenej tvári. Ruky so zaťatými pästami tuho drží napäté vedľa tela... Nik mu neodpovedá. On nástojčivo kričí znovu: „Je teda Boh? Akože sa môže dívať na toto!“ A tu rozhodí rukami na okolitú skazu: Ponorení sme v tomto meste ako by na dne hroznej skúmavky božej, shora i z bokov ohraničenej vrstvami prachu, hmly a dymu z vyše šesťsto rozhorených budovísk veľkomesta. Ešte o niečo nižšie pod nami dodýchalo už niekoľko sto

rozmliažených tiel. Iné stovky tu ešte žijú v zasypa-
ných alebo zčasti zvalených úkrytoch. V smrteľných
kľúčoch, že nemôžu von, vysychá v nich život. Nejedného
prevážajú hneď po vyslobodení do ústavu choromysel-
ných, iní budú doživotne abnormálni. A státisíce obyva-
teľstva, čo sa zachránilo? — Každý nesie v sebe ukrutný
balvan rozjatrených úzkostí, ktorých jazvy v archíve
spomienok budú strašné ešte aj po rokoch... Napokon
v tom ovzduší smrtonosnej skazy vydrala sa z kohosi
veta odpovede mužovi, čo tu čaka! „Tak nevravte!
Radšej to prijmite ako pokánie za hriechy svoje a iných!“
— Človek ten čosi zahundral a zrejme napoly odzbro-
jený vzdialil sa.

Vášnivá otázka tohto muža do zúfalej turínskej noci
burácala, myslím, vnútro mnohých Turinčanov. Nie,
tento muž nezapieral Boha, čo i na prvý pohľad by sa to
pozdávalo. On iba nemohol pochopiť, ponorený s nami
na dno skúmavky božej, dve skutočnosti: jestvovanie
nanajvýš dobrého Boha vo vzahu s touto neslýchanou
skazou na budovách a životoch. Ani sa mu nečudujeme,
lebo táto otázka pri pohľade na vrcholné abnormality
medzinárodného života, na problémy nášho okolia, i naše
vlastné, lomcuje aj nami. No my si ju postavíme priamo,
ako sa nám vyráža zo zdeprimovanej duše: Bože, kto si?

Naozaj, záhadná otázka: Od mladi nás krmili pozna-
ním Boha, prvá škola nám postupne dokresľovala tieto
poznatky. Ako to, že my sa dneska v úzkostnom víre
pýtame: Kto si, Bože?!... V detstve sme ňa uchopili svo-
jou fantáziou, v škole ňa vtlesnali do súhrnu formúl a tak
ňa podávali. Prišiel potom mladistvý prelom, keď smysly
sňa divé šelmy nasycovali sa novými poznatkami a za-
valily spolu so vzpínajúcimi sa vášňami duševné obzory.
Detský náboženský názor dostal sa do kolízie s týmito
silami a prehral to; lebo v nás ostaly len formuly právd
a azda nik nám nepodal kľúče ich tajomného chápania
v pozmenenom duševnom svete. Učili sme sa mnohí
o tebe — hádam iba za dobrú známku, bol si nudným
predmetom našej roztrasenej pamäti. Ach, Bože, ale nik-
dy si nás ceľe nezaujal, nikdy plne neprenikol do nášho
rozumu a vôle, do týchto schopností, ktoré sú v nás naj-
vyššími, najcennejšími a pre ktoré sme ľuďmi. Preto nik
z nás nemá dnes do dôsledkov premyslené svoje vzťahy
k tebe. Ale kto nás zachytil pre tieto skutočnosti? Kto
nám dal návod na ich individuálne hlboké premyslenie?
A predsa toto je jediná cesta, ktorou možno dosiahnuť
potrebné predpoklady pre hlboké zanorenie sa do nad-
prírodných vzťahov k tebe. Z toho nasleduje, že náš
duševný sochor, t. j. viera, ktorá by nás pozdvihla do
týchto rovín, je iba slabučkým stebľom. Ale vieme i to,
že pri jej plnom utváraní, tak aby bola veľká, živá, pod-
statnú úlohu s našej strany má rozum a vôľa. No nám

z detstva ostala hrbka povrchných názorov o tebe. Najprvšie miesta — tie tvoje — v rozume a vôli majú naše nezriadené sklony a vášne. A pre toto prevrátenie hodnôt, dnes, keď nás vojna núti myslieť, nie sme schopní chápať Boha v jeho prejavoch: veď prakticky ničo v nás viery. Život podľa náboženstva ostal v nás celkom na bočnej koľaji ako tie zbytky detského náboženského názoru. A nik nás, vzdelaných mužov, neprinúti uskutočňovať náboženstvo, ak nám na jeho opodstatnenú potrebu nepoukáže Boh. A to sa deje vierou čiže milostou osvieteným rozumom, ktorý naša vôľa musí poslúchať.

Takto teraz v otázke: Kto si, Bože? by bolo jasno. Aspoň vieme, prečo nechápeme. No rodí sa nová otázka, lebo oheň problému zožiera nás ďalej. Dostal len nový tvar v otáznikoch: „Kto nedal kľúče od brán nadprirodzena? Kto nedal preniknúť Bohu do rozumu a vôle? Kto nás to tak vychoval?... Pomaly! Vinu nesie prostredie, v ktorom sme vyrástli, vychovávatelia a napokon a hlavne my. Vychovávatelia kedysi vyrástali v tom istom prostredí, nesú vinu, že sa ním dali cele ovplyvniť ako my teraz. Prostredie tvoria všetci ľudia, teda na jeho zhubnosti každý má vlastný podiel viny, nakoľko zhršil. Záver z tohto je: Kto len raz vyhol hriechu, čo i neviditeľnému, účinne prispel k obšťastneniu seba i spoločnosti... Zistili sme teda novú skutočnosť viny na vlastnej slepote. Jeho chlupské uznanie je východiskom z nej, aspoň počiatočným. Trpká skúsenosť tejto skutočnosti dotýka sa podstatne celého nášho tuzemského jestvovania. Ťažif z nej je pre nás najvyšším záväzkom. Lebo každý deň, prežitý v hluchej povrchnosti a bezcieľovosti, je ako nová rana na našom životnom behu, lebo sa pre nás nenávratne stráti. Toto úprimné a hlboké uznanie bude v nás takto strediskom, z ktorého vybüši obrodná reakcia túžby po pravom videní božích právd a po živote v ich čistom riečišti. Nech je to čosi podobné, čo vykrikol jerišský slepec v návale živeľnej túžby po videní: Pane, aby som *videl!*

E. Macák, SS.

Pánski katolíci.

„Šaty robia človeka.“ S týmto heslom vystúpila ktorási firma a ako vieme, získali si ľudia. Ľudia sa prispôbujú móde a myslia si, že keď majú iné šaty, sú iní. Nuž hádam navonok hej; ale móda v skutočnosti nikdy ešte nepremenila človeka, hoci človek tomu verí a prispôbuje sa móde ak nie mesačne, tak aspoň polročne, najmä ženský svet. A ten istý človek, ktorý je súci denne sa prispôsobovať móde, len aby bol moderný, div-diváci v náboženskom živote drží sa inej zásady. Neprispôbuje sa Bohu, v ktorom je nevyčerateľné množstvo krás, ale chce, aby sa jemu Boh prispôobil. To sú pánski katolíci, ktorí vravia asi toto: Pane Bože, dívaj sa, ja som tvoj

oddaný služobník; ale musíš uznať, že niektoré tvoje predpisy v terajšom položení mi nevyhovujú; keby som tak všetko zachovával, bol by som vari čudák, vysmiali by sa mi, nedá sa všetko spojiť s mojím povolaním. Preto maj ohľad na mňa, čo môžem, vykonám, a na ostatné prížmurkni okom. Slovom, pánsky katolík chce, aby sa mu Pán Boh prispôbil, ak nie vo všetkom, tak aspoň v niečom. Vyjednávajú s Pánbožkom ako so sebe rovným „pánom“. Lež tí zabúdajú na slová Pisma, ktoré vyjadrujú božie stanovisko k človeku a k jeho činom: Ja som Hospodin, *nemením sa!* Človek sa vie prispôbovať meniacej sa móde, ktorá ho nikdy nepremení, a nechce sa prispôbiť nemeniacemu sa Bohu, ktorý by ho premenil na dokonalého, krásneho, skutočného človeka. V tom spočíva ľudská úbohosť. Nestavajme Pána Boha pred seba a nedebatujme s ním o tom, či nám vyhovuje alebo nie; ale my sa postavme denne pred neho a pýtajme sa ho, či je s nami spokojný a či sa mu denne prispôbojeme.

Müller.

LITERATÚRA.

Dr. JÁN RYBÁR: *Duša a telo*. Vlastným nákladom. Trenčín 1943, str. 130, cena 40 Ks. Moderná experimentálna psychológia so dňa na deň odkrýva nové príčiny mnohých duševných javov, o ktorých sme vedeli, že jestvujú, ale vysvetliť sme si ich nevedeli. Scholastici vyriešili základné otázky, ale postupom času ich riešenie volalo po overení, ktoré pripadlo experimentálnej psychológii a iným exaktným vedám. Stredobod všetkého bola vždy duša. Časom vznikly rozličné názory na dušu, teda aj na duševné zjavy a na vzťahy medzi dušou a telom. Túto otázku rieši aj Dr. Rybár. Mnohé teoretické poznatky predpokladá, skoro vôbec si nevšima náuky scholastikov a v knihe shrnuje výsledky najmodernejších bádání na tomto poli. Dielo je rázu informačného. Poslúži tým, čo majú záujem o špeciálne otázky z psychológie. Autor knihy sa predstavuje ako odborník, od ktorého dá sa veľa očakávať. V knihe mala sa dať prednosť slovenským výrazom pred cudzími, najmä tam, kde naše výrazy sú peknéjšie a obecné vžitie. Ďalej, moderná metodológia nepripúšťa citovanie kníh v texte, ale pod čiarou. Dielo odporúčam. — im.

A. ANDREY: *Der Heilige unter uns*. Rex-Verlag, Luzern 1942, str. 255, viaz. Fr. 7.80. Svätec z pätnásteho storočia, a jednako autor smelo tvrdí, že je to svätec „medzi nami“. Naozaj, zaujímavá postava svätca, ktorý nežil skrytý od ľudí, ale uprostred ľudu. Bol to dobrý roľník, ktorý sa staral o rodinu, o hospodárstvo, o spoluobčanov, miloval svoju vlasť, ale nikdy nezabúdal na

dušu. Jeho život môžeme pomenovať denným stotožňovaním s božou vôľou. Nikdy sa Bohu nevzoprel, hoci neraz musel prinášať veľké obeť a kruté prikoria práve pre to. Veľa sa už napísalo vo Švajčiarsku o tomto svätcovi, lebo je to postava, ktorá vábi každého a každému má čo povedať. Vznikly o ňom aj mnohé legendy; ale tie spisovateľ odlišuje od dejinnej skutočnosti a pritom líči život svätcov veľmi pútavo. Tohto svätca „medzi nami“ mal by dnes každý poznať. — im.

P. KONRAD LIENERT, OSB: Der moderne Redner. 7. vydanie. Verlag Benziger und Com., Einsiedeln, str. 405, viaz Fr. 7.60. Vravieva sa, že rečníci sa rodia. Je to pravda; ale nie každá vrodená vlastnosť je taká dokonalá, žeby sa nemohla trošičku okresať. Tak je to aj s rečníctvom. O rečníctve v cudzej literatúre máme mnohé štúdie, praktické aj teoretické. Táto kniha patrí medzi najnovšími k najlepším. Spisovateľ ponajprv vymedzuje pojem rečníctva a potom veľmi obsiahne opisuje vlastnosti rečníka a rečí samej. Podáva dejinný vývoj jednotlivých druhov rečí, uvádza najstaršie aj najmodernejšie ukážky rozličných rečí a upozorňuje na to, prečo niektorý rečník alebo jeho reč nedosiahne vyznačený cieľ. Môže byť dobrý rečník a zlá reč, alebo naopak. Dielo všestranne dokonalé. Odporúčam seminaristom a tým, čo sa chcú vyškolíť na dobrých rečníkov. — im.

Dr. JÁN REKEM: Z kultúrnych dejín trenčianskeho Považia. Odlačok z „Trenčana“ 1943. Cena 20 Ks. Autor zachycuje v knižočke vzorných Slovákov, ktorí žili pre ľud a s ľudom, a súčasne poukazuje na historické právo na zem, z ktorej tí ľudia vyrástli a na ktorej žili. Slovensko má veľké národné vzory, len ich načim poznať. Na to poslúži aj táto knižočka. Stránky diela mali očíslovať. — im.

SALEZIÁNSKY USTAV, biskupský konvikt v Trnave. Obraz mravčej a požehnanej práce našich saleziánov. Naším učiteľom a vôbec vychovávateľom odporúčam preskúvať najmä stať: *Preventívny systém Don Boscov.* im.

KNIHY SSV.

Bašta slovenského katolicizmu — SSV — aj tohto roku za lacný groš obohacuje našu ľudovú spisbu vzácnymi knihami. Je to „*Svätovojeťský kalendár*“, ktorý v zime katolícka Slovač prečíta niekoľko ráz. *CH. de MAILLARDOZ, SJ: Desatoro rodičovskej výchovy.* Kniha pre rodičov, akej sme doteraz nemali. *P. PETER LHAND: Za hlasom Pánovým.* Denník matky kňazovej. Na terajšie pomery SSV vydáva knihy v takej úprave, že ich peňažná hodnota päť korún je naozaj neuveriteľná. Ale SSV ide o katolícku vec, a túto vie veľkoryse uskutočniť. — im.

Zvýšili sme predplatné. Viem, že táto zpráva nemilo dotkne sa každého, najmä v dnešných ťažkých časoch. Ale uznajte, že my zvyšujeme poslední. Pýtate sa, prečo. Nuž zvýšili cenu papiera, boli zvýšené tlačiarenské pláce, a podnes všetko toto hradili sme z milodarov. Ale ďalej to nejde, lebo so dňa na deň rastie počet smeristov-študentov, ktorým sme predplatné ani tohto roku nezvýšili! Prirástlo nám okolo osemdesiat vysokoškolákov zo zahraničia, a tí dostávajú Smer gratis. Keď toto uvážite, iste uznáte, že my vlastne len vyrovnávame peňažnú hladinu podľa časových okolností a nič inšie. Nemusím zdôrazňovať, že nie sme zárobkový podnik. Máme pred sebou ideál, a ten si zasluži, aby sa zaň prinášaly aj veľké obete. To iste vyčítate z každého čísla Smeru, ktorý sa k Vám mesačne prihovára rečou Cirkvi rímsko-katolíckej, ktorá túži po zabezpečení pokoja v srdciach všetkých ľudí. Smer je Váš, preto verím, že uznáte dôvody nemilého zvýšenia predplatného a vytrváte s nami aj vo vojnových časoch. Napokon načim uznať, že aj to zvýšenie predplatného je naozaj minimálne; ale veríme, že smeristi-dobrodinci aj v novom roku otvoria štedré srdcia a pomôžu nám študentský fond nielen udržiavať, lež mohutne zveľaďovať. Je to živý fond, ktorý bude vašou najkrajšou odplatom. Čo dávate študentom, dávate len sebe.

KNIHA PRE STUDENTOV: Fráter Kandid, najmodernejší apoštol katolíckej akcie. Študentom dávame knihu za 14 Ks. Vdp. profesorov náboženstva úctivo prosíme, aby na ňu upozornili svojich žiakov. Veď študent študentovi je najbližší.

Získali ste nového odberateľa? Ak nie, do 15. januára máte ešte čas. Použite na to pripojený lístok. V polovici tohto mesiaca rozpošleme odmeny.

Ďakujem všetkým smeristom za želanie na Vianoce a na Nový rok. Nemôžem vám všetkým osobne odpovedať, ale pri svätej omši denne spomínam na všetkých.

Naši mŕtvi. Ndp. Vendelín Huska, gen. vikár spišského biskupstva, dp. Jozef Pietrik, farár, Opatová, Anna Prístupná, Trenčín.

Dary na študentský tlačový fond: M. Perenecký, farár, Opatová n/Žit., 50 Ks. Ján Prachotský, Bratislava, 13.50 Ks. J. Kutej, učeň, Dubnica n/Váh., 20 Ks. V. Ba-
 lažoviech, farár, Sv. Jur, 3.50 Ks. M. Režuchová, Brati-
 slava, 80 Ks. Kláštor P. Kapucínov, Pezinok, 100 Ks.
 J. Černáková, Bratislava, 50 Ks. B. Filo, Malženice, 50
 Ks. D. V. Hoffmann, Kostolany n/H., 100 Ks. M. Lakof-
 ková, uč., Bojná, 3.50 Ks. Dr. Š. Štefkovič, Trenčín, 13.50
 Ks. R. Rezníček, Trenčín, 3.50 Ks. K. Točík, Turzovka,
 3.50 Ks. M. Lisý, riaditeľ, Bratislava, 50 Ks. Dr. Z. Rényi,
 Vrbové, 10 Ks. E. Ballková, Tyrdošín, 20 Ks. J. Jacko,
 3.50 Ks. A. Stempel, Bratislava, 15 Ks. F. Baumgartner,
 kaplán, Topoľčany, 3.50 Ks. I. Gajdoš, Prievidza, 3.50
 Ks. Dr. A. Vršanský, Trenčín, 3.50 Ks. Magda a Igor
 Štiavnický, Trenčín, 85 Ks. A. Likavcová, Trenčín, 20 Ks.
 E. Trebatický, dekan, Preseľany, 50 Ks. J. Varga, kaplán,
 Borský sv. Mikuláš, 60 Ks. P. Halmeš, Trenčín, 60 Ks.
 Dr. J. Sátek, kaplán, Bratislava, 50 Ks. A. Ďurčák, kap-
 lán, Bardejov, 3.50 Ks. J. Vošček, kaplán, Jablonka, 15
 Ks. MUDr. L. Caudt, Myjava, 43.50 Ks. L. Bednárik,
 kaplán, Štiavnik, 20 Ks. F. Kališ, Krakovany, 13.50 Ks.
 Dr. L. Hoffmann, Snina, 3.50 Ks. Msgr. A. Marsina,
 prelát, Trenčín, 63.50 Ks. Dr. Št. Mečiar, Turč. sv. Martin,
 13.50 Ks. Dr. M. Buzalka, biskup, Bratislava, 13.50 Ks.
 L. Božnický, Topoľčany, 13.50 Ks. Dr. M. Višňovský,
 univ. prof. Bratislava, 20.50 Ks. J. Vranka, Trnava, 3.50
 Ks. J. Vanko, Turč. sv. Martin, 3.50 Ks.

Štedrým darcom srdečne Pán Boh zaplat!

S M E R, revue pre duchovný život. Vydávajú
 trenčianski dominikáni. Zodpovedný redaktor *Dr. I.
 Müller*. Používanie novinových známok povolené výme-
 rom Min. dopr. a ver. prác, rezort poštový v Bratislave
 pod č. 144.487-III/1-1940. Dozorný pošt. úrad Trenčín.

Tlač: V. ČELKO, Trenčín.